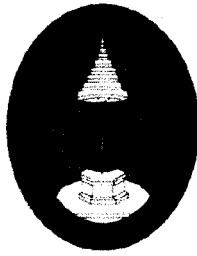

@วิทยาลัยการอาช
ท.นว. 2 เคอ

รายงานการวิจัย

โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

The Project on reviving the Nora Performance in BaanKating School

Tubchang Subdistrict Nathawee district Songkhla Provinc

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

อาจารย์ทัศนียา คัญทะชา

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. 2557

ชื่อเรื่องงานวิจัย

โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

The Project on reviving the Nora Performance in BaanKating School

Tubchang Subdistrict Nathawee district Songkhla Provinc

คณะผู้วิจัย

อาจารย์ทัศนียา คัญทะชา (นักวิจัย)

สถานที่ติดต่อ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 THAILAND

โทร. 0-87297-3604 E-mail: Niya.sine@gmail.com

COPY RIGHT ©

เอกสารฉบับนี้เป็นลิขสิทธิ์ของผู้วิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

และสถานานาฏศิลป์และศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เลข ๐๒๕๗	113๘762
วันที่	18 ต.ค. 2559
เลขเรียกหนังสือ	๗๑๑.1

๗๑๑.๑

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย “โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา” โดยการสนับสนุนทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ขอขอบพระคุณบุคคลดังต่อไปนี้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ นายจักรพร วิศพันธ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และผู้สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อชุดโนราและเครื่องดนตรีโนราว่าที่ร้อยตรีประสิทธิ์ คงธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกะทิง นายสนั่น เล่งสั้น ครูปริดาภรณ์ ปานบัว ครูโรงเรียนบ้านกะทิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาโรช นาคะวิโรจน์ ผู้ให้ข้อมูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ผู้ให้ข้อมูล คณะวิทยากรถ่ายทอดทำรำและดนตรีโนรา และขอขอบคุณ นางสาวฉัตรชญา วิศพันธ์ นางวรารัตน์ วิศพันธ์ และนางจิราวรรณ ทองขวัญ ผู้ประสานงานในชุมชน

คณะผู้วิจัย ขอขอบพระคุณประชาชนชาวบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา และบุคคลอื่นๆอีกหลายท่านที่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ ทุกๆท่านล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนให้ความอนุเคราะห์ จนทำให้งานวิจัย “โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา” ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัย “โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา” ฉบับนี้ คงจะมีประโยชน์ไม่มากนักน้อยสำหรับ ผู้ที่มีความสนใจในโครงการด้านการอนุรักษ์ และสืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราต่อไป

คณะผู้วิจัย

อาจารย์ทัศนีย์า คัญทะชา (นักวิจัย)

บทคัดย่อ

โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ถ่ายทอดการรำโนราบทประเดิม และรำตัวอ่อนให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง

ผลการวิจัยพบว่า โนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เริ่มฝึกโนราขึ้นเมื่อปี 2528 โดยนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ถ่ายทอดโนราบทครูสอน บทสอนรำ บทประเดิม และโนราตัวอ่อนให้กับนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 การฝึกช่วงแรกฝึกกับเทปจากนั้นได้ฝึกครูและชาวบ้านที่เครื่องดนตรีโนราจำนวน 4 คน นักเรียนที่สามารถรำโนราได้ทั้งหมด 5 รุ่น จำนวน 50 คน โนราโรงเรียนบ้านกะทิงได้เผยแพร่การรำโนราทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดทั่วประเทศเป็นระยะเวลา 10 ปี เคยได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ระดับประถมศึกษา ได้รับถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ต่อมาเมื่อปี 2535 นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ย้ายราชการไปประจำที่สถาบันราชภัฏสงขลาแต่ยังคงกลับมาฝึกโนราให้เรียนบ้านกะทิงอย่างต่อเนื่องอีก 3 ปี ต่อมาเมื่อปี 2539 นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ มีภาระงานสอนมากขึ้นจึงได้ไม่สามารถกลับมาฝึกโนราได้อีก โนราโรงเรียนบ้านกะทิงจึงไม่มีกิจกรรมการฝึกโนราตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

การถ่ายทอดโนราบทประเดิม ผู้วิจัยเริ่มถ่ายทอดจากการยืดหยุ่นร่างกายเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับรำโนรา 9 ท่า ต่อด้วยการวางโครงสร้างมือและเท้าสำหรับการรำโนรา จากนั้นถ่ายทอดท่าการรำประสมท่า ซึ่งประกอบด้วยท่ารำเพลงโค 17 ท่า ท่าขนาดช้า 5 ท่า และเพลงนาถเร็ว 1 ท่า จากนั้นฝึกการร้องบทและฝึกรำบทประเดิมแบบสั้นมีท่ารำทั้งหมด 21 ท่า ต่อด้วยการรำเพลงครูอีก 7 ท่า นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงที่เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกโนราบทประเดิมมีทั้งหมด 14 คน ส่วนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกโนราตัวอ่อนมีทั้งหมด 8 คน ผู้วิจัยเริ่มฝึกโนราตัวอ่อนด้วยการจัดร่างกายด้วยท่าโนราตัวอ่อน 8 ท่า หลังจากนั้นจึงถ่ายทอดท่ารำโนราตัวอ่อน 19 ท่า เป็นท่าเดิมของนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ 17 ท่า และท่าที่ถ่ายทอดเพิ่มเติม 2 ท่า กิจกรรมการถ่ายทอดท่ารำโนราบทประเดิมและการรำตัวอ่อนเริ่มตั้งแต่วันที่ 17 พ.ค. 2557 จนถึงวันที่ 8 ก.พ. 2558 เป็นระยะเวลา 9 เดือน ปัจจุบันนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงออกเผยแพร่การรำโนราในชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 ครั้ง

Abstract

The Project on reviving the Nora Performance in BanKating School Tubchang Subdistrict Natawee District Songkhla Province is an action research that aimed at studying the history of Nora Performance in BaanKating School and teaching Nora Bhot Pratom and Nora Tua-on to BannKating Students.

The findings indicated that the Nora Performance in BanKating School Tubchang Subdistrict Natawee District Songkhla Province was founded in 1985 by Mr.Thammanit Nikomrat, 1st Grade teacher. In the beginning, Mr.Thammanit Nikomrat taught Nora Bhot Krusorn, Bhot Sornram, Bhot Pratom And Nora Tua-on to the girls students in 2nd Grade and 3rd Grade. At that time the performances were practiced by recorded music. After that Mr.Thammanit Nikomrat taught the school teachers and people in Tubchang Subdistrict to play Nora music. The Nora Performance in BanKating had 5 ages or more than 50 performers. Nora BaanKating performed all over the country for 10 years and won the Royal Trophy Folk Dance Competition (Primary School Level). In 1992, Mr.Thammanit Nikomrat moved to Rajabhat Songkhla Instutue but he continually taught at BaanKating until 1996. After that The Nora Performance in BanKating School was stopped abruptly.

The teaching of Nora Bhot Pratom began with preparing the students'bodies by stretching then the students were set their hands and feet structure for Nora performance. After that they were taught Nora Prasomtha ,concluding 17 poses of Ram Pleang Ko 5 poses of Tha Nad Cha and 1 poses of Pleang Tha nad reaw. Then they were taught to sing and pose in Bot Pratom (abridgement version) and followed by 7 poses of Ram Pleang Kru. There were 8 Students who attended Nora Tua-on practice. The practice began with 8 Poses of Nora Tua-on to stretching their bodies then practiced 19 poses of Nora Tua-on ,17 poses were originally by Mr.Thammanit Nikomrat and 2 poses added. The duration of this project is 9 months ,from May 17th ,2014 to Febuary 8th, 2015. The Nora Performance in BanKating School had more than 15 shows ,which were in Songkhla province and foreign countries at present.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 แนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	4
บทที่ 2 การศึกษาทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 โนรา	5
2.2 โนราในสถานศึกษา	6
2.3 หลักสูตรท้องถิ่นโนรา	7
2.4 การรำประสมทำตัวอ่อน	10
2.5 วิธีการฝึกโนรา	10
2.6 การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	11
2.7 การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	11
2.8 โนรากับวิถีชุมชน	12
2.9 เยาวชนกับบทบาทการสืบสานโนรา	12

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	14
3.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	14
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	15
3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	16
3.4 วิธีการตรวจสอบความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของข้อมูล	19
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา และการอภิปรายผล	20
4.1 ประวัติในราโรงเรียนบ้านกะทิง	20
4.1.1 ผลงานการรำโนราของนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง	25
4.1.2 รางวัลที่เคยได้รับ	26
4.2 การถ่ายทอดการรำโนราบทประถม	28
4.2.1 การยืดหยุ่นร่างกาย	28
4.2.2 การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนรา	33
4.2.3 การวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำโนรา	41
4.2.4 การรำประสมท่า	46
4.2.5 การรำบทประถม	72
4.2.6 การรำท่าครู	84
4.3 การถ่ายทอดการรำโนราตัวอ่อน	88
4.3.1 การตัดร่างกายด้วยท่าตัวโนราตัวอ่อน	89
4.3.2 การรำโนราตัวอ่อน	94
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	116
5.1 บทสรุป	116
5.2 ข้อเสนอแนะ	119
บรรณานุกรม	120
บุคลากร	121
ประวัตินักวิจัย	122
ภาคผนวก	123

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ราโนรายงานเกษียณอายุราชการครูฟองแก้ว เกณฑ์กิจ	22
ภาพที่ 2 ราโนรายงานทอดกฐินวัดนาทวี	22
ภาพที่ 3 ราโนรายงานการแสดงแสดงศิลปหัตถกรรมและอาชีพศึกษาคั้งที่ 39 สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร	23
ภาพที่ 4 ราโนรายงานเทศกาลท่องเที่ยวเมืองไทย ณ สวนสยาม กรุงเทพมหานคร วันที่ 1 พ.ค. 2530	23
ภาพที่ 5 ราโนราหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามราชกุมารี	24
ภาพที่ 6 ไล์รางวัลชนะเลิศการประกวดรามโนหรีธา ระดับประถมศึกษา เมื่อปี 2531	26
ภาพที่ 7 ข่าวรางวัลพระราชทาน คอด้มนั้ทัวเมืองไทย หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 22 ก.พ. 2538	27
ภาพที่ 8 ข่าวรางวัลแห่งการสืบสาน “ศิลปะพื้นบ้านไทย” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 19 ก.พ. 2538	28
ภาพที่ 9 การยัดหยุนร่างกาย 1	29
ภาพที่ 10 การยัดหยุนร่างกาย 2	29
ภาพที่ 11 การยัดหยุนร่างกาย 3	30
ภาพที่ 12 การยัดหยุนร่างกาย 4	30
ภาพที่ 13 การยัดหยุนร่างกาย 5	31
ภาพที่ 14 การยัดหยุนร่างกาย 6	31
ภาพที่ 15 การยัดหยุนร่างกาย 7	32
ภาพที่ 16 การยัดหยุนร่างกาย 8	32
ภาพที่ 17 การยัดหยุนร่างกาย 9	33
ภาพที่ 18 การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 1	34
ภาพที่ 19 การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 2	34
ภาพที่ 20 การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 3	35
ภาพที่ 21 การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 4	35
ภาพที่ 22 การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย 1	36
ภาพที่ 23 การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย 2	36

ภาพที่ 24 การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย	3	37
ภาพที่ 25 การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย	4	37
ภาพที่ 26 การวางโครงสร้างมือท่าเพียงแหว	1	38
ภาพที่ 27 การวางโครงสร้างมือท่าเพียงแหว	2	38
ภาพที่ 28 การวางโครงสร้างมือท่าเพียงแหว	3	39
ภาพที่ 29 การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ	1	39
ภาพที่ 30 การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ	2	40
ภาพที่ 31 การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ	3	40
ภาพที่ 32 การวางโครงสร้างเท้าท่ารวมเท้า		41
ภาพที่ 33 การวางโครงสร้างเท้าท่ายืนเท้าวางหลัง		42
ภาพที่ 34 การวางโครงสร้างเท้าท่ายืนกระดกเท้าไปหลัง		42
ภาพที่ 35 การวางโครงสร้างเท้าท่ายืนเปรียบท่า		43
ภาพที่ 36 การวางโครงสร้างเท้าท่าขึ้นนอน		43
ภาพที่ 37 การวางโครงสร้างเท้าท่านั่งคุกเข่า		44
ภาพที่ 38 การวางโครงสร้างเท้าท่าขึ้นนอนน้อย		44
ภาพที่ 39 การวางโครงสร้างเท้าท่าขึ้นนอนประยุกต์		45
ภาพที่ 40 การวางโครงสร้างเท้าท่าลงจากน้อย		45
ภาพที่ 41 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 1		47
ภาพที่ 42 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 2		47
ภาพที่ 43 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 3		48
ภาพที่ 44 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 4		48
ภาพที่ 45 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 5		49
ภาพที่ 46 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 6		49
ภาพที่ 47 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 7		50
ภาพที่ 48 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 8		50
ภาพที่ 49 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 9		51
ภาพที่ 50 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 10		51
ภาพที่ 51 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 11		52
ภาพที่ 52 ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 12		52
ภาพที่ 53 ท่าทอโรง		53
ภาพที่ 54 ท่าสอดสร้อยจังหวัดที่ 1		53

ภาพที่ 55 ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 2	54
ภาพที่ 56 ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 3	54
ภาพที่ 57 ทำนั้งเพียงเอด	55
ภาพที่ 58 ทำเปรียบท่า	55
ภาพที่ 59 ทำพระสุริยงค์	56
ภาพที่ 60 ทำซีหนอน	56
ภาพที่ 61 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 1	57
ภาพที่ 62 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 2	57
ภาพที่ 63 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 3	58
ภาพที่ 64 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 4	58
ภาพที่ 65 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 5	59
ภาพที่ 66 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 6	59
ภาพที่ 67 ทำโยนมือจิ้งหะที่ 7	60
ภาพที่ 68 ทำลงจากเขาควาย	60
ภาพที่ 69 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 1	61
ภาพที่ 70 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 2	61
ภาพที่ 71 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 3	62
ภาพที่ 72 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 4	62
ภาพที่ 73 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 5	63
ภาพที่ 74 ทำนั้งไข้วเท้าจิ้งหะที่ 6	63
ภาพที่ 75 ทำนั้งบนสันเท้า	64
ภาพที่ 76 ทำลงจากเขาควาย	64
ภาพที่ 77 ทำเคล้ามือ	65
ภาพที่ 78 ทำซีหนอนน้อยข้างขวา	65
ภาพที่ 79 ทำซีหนอนน้อยข้างซ้าย	66
ภาพที่ 80 ทำซีหนอนประยุกต์	66
ภาพที่ 81 ทำกลอกแขน	67
ภาพที่ 82 ทำนาดข้า 1	68
ภาพที่ 83 ทำนาดข้า 2	68
ภาพที่ 84 ทำนาดข้า 3	69
ภาพที่ 85 ทำนาดสอดสร้อย	69

ภาพที่ 86 ทำนาตั่ว 5 จังหวะที่ 1	70
ภาพที่ 87 ทำนาตั่ว 5 จังหวะที่ 2	70
ภาพที่ 88 ทำนาตั่ว 5 จังหวะที่ 3	71
ภาพที่ 89 ทำนาตั่ว 5 จังหวะที่ 4	71
ภาพที่ 90 ทำนาตั่วเร็ว	72
ภาพที่ 91 ทำตั่วตั้งต้นให้เป็นประถม	73
ภาพที่ 92 ทำตั่วถัดมาขวัญเหอพระพรหม	74
ภาพที่ 93 ทำตั่วถัดมาพระพรหม	74
ภาพที่ 94 ทำตั่วอดสร้อย	75
ภาพที่ 95 ทำตั่วอดสร้อย	75
ภาพที่ 96 ทำตั่วพวงมาลัย	76
ภาพที่ 97 ทำตั่วเวโนโยนเข้า	76
ภาพที่ 98 ทำตั่วน้องนอน	77
ภาพที่ 99 ทำตั่วผลา	77
ภาพที่ 100 การรำทำตั่วเพียงไหล่	78
ภาพที่ 101 ทำตั่วพิสมัยร่วมเรียง	78
ภาพที่ 102 ทำตั่วเคียงหมอน	79
ภาพที่ 103 ทำตั่วต่างกัน	79
ภาพที่ 104 ทำตั่วหันเป็นมอญจังหวะที่ 1	80
ภาพที่ 105 ทำตั่วหันเป็นมอญจังหวะที่ 2	80
ภาพที่ 106 ทำตั่วมรดกแขกเต้า	81
ภาพที่ 107 ทำตั่วบิน	81
ภาพที่ 108 ทำตั่วไซร์ชน	82
ภาพที่ 109 ทำตั่วนกเดิน	82
ภาพที่ 110 ทำตั่วแขกเต้าเข้ารัง	83
ภาพที่ 111 ทำตั่วกระต่ายชมจันทร์	83
ภาพที่ 112 ทำตั่วพระจันทร์ทรงกลด	84
ภาพที่ 113 ทำตั่วประนมมือ	85
ภาพที่ 114 ทำตั่วจีบขวา	85
ภาพที่ 115 ทำตั่วจีบซ้ายเพียงเอว	86
ภาพที่ 116 ทำตั่วจีบขวาไว้หลัง	86

ภาพที่ 117	ท่าจับข้างเพียงบ่าซ้าย	87
ภาพที่ 118	ท่าจับขวาเสมอหน้า	87
ภาพที่ 119	ท่าเขาควาง	88
ภาพที่ 120	ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนน้อย	90
ภาพที่ 121	ตัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ 1	90
ภาพที่ 122	ตัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ 2	90
ภาพที่ 123	ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนประยุกต์ แบบที่ 1	91
ภาพที่ 124	ตัดร่างกายท่าไขทองห้อยน้อย 1	91
ภาพที่ 125	ตัดท่าไขทองห้อยน้อย 2	91
ภาพที่ 126	ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนประยุกต์ แบบที่ 2	92
ภาพที่ 127	ตัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอ 1	92
ภาพที่ 128	ตัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอ 2	92
ภาพที่ 129	ตัดร่างกายท่าไขทองห้อย 1	93
ภาพที่ 130	ตัดร่างกายท่าไขทองห้อย 2	93
ภาพที่ 131	ตัดร่างกายท่าพดในลาดประยุกต์	93
ภาพที่ 132	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 1	95
ภาพที่ 133	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 2	95
ภาพที่ 134	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 3	96
ภาพที่ 135	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 4	96
ภาพที่ 136	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 5	97
ภาพที่ 137	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 6	97
ภาพที่ 138	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 7	98
ภาพที่ 139	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 8	98
ภาพที่ 140	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 9	99
ภาพที่ 141	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 10	99
ภาพที่ 142	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 11	100
ภาพที่ 143	ท่าออกจากฉากจังหวัดที่ 12	100
ภาพที่ 144	ท่าห้องโรง	101
ภาพที่ 145	ท่าสอดสร้อยจังหวัดที่ 1	101
ภาพที่ 146	ท่าสอดสร้อยจังหวัดที่ 2	102
ภาพที่ 147	ท่าสอดสร้อยจังหวัดที่ 3	102

ภาพที่ 148 ท่าเพียงเอว	103
ภาพที่ 149 ท่าเปรียบท่า	103
ภาพที่ 150 ท่าโยนมือจังหวะที่ 1	104
ภาพที่ 151 ท่าโยนมือจังหวะที่ 2	104
ภาพที่ 152 ท่าโยนมือจังหวะที่ 3	105
ภาพที่ 153 ท่าโยนมือจังหวะที่ 4	105
ภาพที่ 154 ท่าโยนมือจังหวะที่ 5	106
ภาพที่ 155 ท่าโยนมือจังหวะที่ 6	106
ภาพที่ 156 ท่าโยนมือจังหวะที่ 7	107
ภาพที่ 157 ท่าโยนมือจังหวะที่ 8	107
ภาพที่ 158 ท่าโยนมือจังหวะที่ 9	108
ภาพที่ 159 ท่าขึ้นนอนจังหวะที่ 1	108
ภาพที่ 160 ท่าขึ้นนอนจังหวะที่ 2	109
ภาพที่ 161 ท่าเคล้ามือ	109
ภาพที่ 162 ท่าขึ้นนอนน้อยนอนเท้าขวา	110
ภาพที่ 163 ท่าขึ้นนอนน้อยนอนเท้าซ้าย	110
ภาพที่ 164 ท่านั่งเท้าพาดคอด้านขวา	111
ภาพที่ 165 ท่านั่งเท้าพาดคอด้านซ้าย	111
ภาพที่ 166 ท่านั่งสอดสร้อย	112
ภาพที่ 167 ท่าขึ้นนอนน้อยประยุกต์แบบที่ 1	112
ภาพที่ 168 ท่าสะพานโค้งนั่ง	113
ภาพที่ 169 ท่าขึ้นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 2	113
ภาพที่ 170 ท่าเสือกินเต่า	114
ภาพที่ 171 ท่าพดในถาดประยุกต์	114
ภาพที่ 172 ท่าไซทองห้อยน้อยเกี่ยวคู่	115

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนบ้านกะทิง เป็นสถานศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะงู-กะทิง หมู่ที่ 2 ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียนจำนวน 366 คน ครูจำนวน 12 คน โรงเรียนบ้านกะทิงในอดีตมีชื่อเสียงทางด้านโนรา เนื่องจากมีครูที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านโนราสอนในโรงเรียน คือ นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ครูสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นลูกศิษย์โนราสาโรช นาคะวิโรจน์ หลานศิษย์ท่านขุนอุปถัมภ์นรากร นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เริ่มฝึกโนราให้นักเรียนตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ฝึกนักเรียนผู้หญิง โดยใช้ช่วงเวลาหลังเลิกเรียนและวันหยุดทำการฝึก ใช้อาคารเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และห้องสมุดเป็นสถานที่ฝึก กิจกรรมการฝึกโนราในโรงเรียนบ้านกะทิงได้รับการสนับสนุนจาก นายประกอบ ปิ่นทองพันธ์ ครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านกะทิงในขณะนั้น คณะครู และผู้ปกครองของนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้นักเรียนมีกิจกรรมเสริม ใช้เวลาว่างอย่างเป็นประโยชน์ และนักเรียนยังได้มีความรู้ทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านโนราอีกด้วย

รูปแบบการฝึกโนราของโรงเรียนบ้านกะทิง นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เริ่มฝึกจากการยืดหยุ่นร่างกาย การรำประสมท่าเพลงโค รำบทครูสอน รำบทประสม และรำตัวอ่อน ในการฝึกโนราแต่ละรุ่นจะมีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 20 คน แต่จะเหลือรุ่นละประมาณ 10 คน เพราะการฝึกโนราต้องใช้ความอดทนสูง เช่น การตัดนิ้ว ตัดแขน ตัดขา ตัดหลัง การฝึกนั่ง การฝึกยืน การฝึกโนราระยะแรก ๆ จะปวดกล้ามเนื้อ นักเรียนที่คงเหลือคือนักเรียนที่มีใจรักและมีความอดทนอย่างมาก

เมื่อนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ฝึกโนราจนสามารถออกเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ โนราที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในช่วงนั้นคือ รำครูสอน รำสอนรำ รำประสมและรำตัวอ่อนมีลักษณะท่ารำที่ใช้ความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ จนทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงความสามารถพิเศษของนักแสดงอายุประมาณ 7 - 10 ปี เช่น ท่าชี้หนอนน้อย ท่าชี้หนอน ท่ายืนไขว้ขาประยุกต์ ท่าชี้หนอนประยุกต์ ท่านั่งเท้าพาดคอ ท่าไขทองห้อย ท่าไขทองห้อยน้อย ท่านอนพดในถาด เป็นต้น นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้นำโนราตัวอ่อนโรงเรียนบ้านกะทิงเผยแพร่ในงานต่าง ๆ โดยเริ่มจากงานบริการชุมชนในตำบลทับช้าง และตำบลใกล้เคียง เช่น งานทอดกฐินวัดทับช้าง งานประจำปีโรงเรียนบ้านกะทิง งานประจำปีโรงเรียนบ้านสะทอน จากงานบริการในชุมชนกลายเป็นงานระดับประเทศ เช่น ได้แสดงโนราในพิธีเปิดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ ณ สถาบันราชภัฏสงขลา แสดงในงานธนาคารโลกแสดงหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในงานดนตรีไทยประถมศึกษา ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. 2533 ได้แสดงโนราตัวอ่อนหน้าพระที่นั่งพระองค์เจ้าโสมสวลี ในงานพิธีเปิดศูนย์ 90 พรรษา ณ วัดในวัง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2535 นอกจากนั้นได้แสดงโนราเผยแพร่ทั่วไปในจังหวัดสงขลาไม่ต่ำกว่า 50 ครั้ง จากการที่โนราโรงเรียนบ้านกะทิงมีชื่อเสียงระดับประเทศสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ครูในโรงเรียนแล้ว ยังได้สร้างความภูมิใจให้กับชาวบ้านในชุมชนเกาะงู-กะทิง อีกด้วย ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันร้อยชุดลูกปัดโนรา ปักผ้าห้อยหน้า ตัดเย็บสนับเพลาโนรา ตัดเย็บผ้าถุงโนรา และทำเล็บโนรา เพื่อให้นักเรียนได้มีเครื่องแต่งกายโนราที่สวยงามและสมบูรณ์ ชาวบ้านผู้ชายได้ฝึกบรรเลงดนตรีโนรา ซึ่งเป็นการสืบสานการแสดงโนรา ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

พ.ศ. 2535 นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้โอนย้ายราชการมาประจำ ณ สถาบันราชภัฏสงขลาวันหยุดราชการนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ยังกลับมาฝึกโนราให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง และยังนำโนราโรงเรียนบ้านกะทิงเผยแพร่ร่วมกับสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสงขลาด้วย เช่น ได้แสดงโนราในงานวันสารทไทยกล้วยไข่กำแพงเพชร พ.ศ. 2536 ได้แสดงโนราในงานมหกรรมเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2536 ได้แสดงในงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติ จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2537 ได้เข้าร่วมการประกวดการแสดงพื้นบ้านไทยได้รับรางวัลชนะเลิศ ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา พ.ศ. 2537 ได้แสดงโนราในงานวัฒนธรรมพื้นบ้านนานาชาติและเทศกาลไวด์ ณ เมืองติ-ยองต์ ประเทศฝรั่งเศส พ.ศ. 2537 ได้แสดงโนราในงานอุตสาหกรรมโลก ณ มหาวิทยาลัยสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2538 เป็นต้น

พ.ศ. 2539 โนราบ้านกะทิงเริ่มซบเซาลง เนื่องจากนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักเรียนรุ่นสุดท้ายที่ฝึกสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาศึกษาต่อที่โรงเรียนมหาวิทยาลัยจึงไม่มีเวลาในการฝึกโนราให้กับโรงเรียนบ้านกะทิงอีกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ยุคแห่งความรุ่งเรืองของโนราบ้านกะทิงจึงได้หายไปจากโรงเรียนและชุมชนบ้านเกาะงู-กะทิง คงเหลือไว้แต่ภาพความทรงจำ ชุดลูกปัดโนราที่ชาวบ้านเคยช่วยกันร้อย ผ้าห้อยหน้า เล็บ เทริด เครื่องดนตรีโนรา และโล่พระราชทาน ซึ่งเป็นวัตถุที่ยังเหลืออยู่ในโรงเรียน แต่ความภูมิใจของครูรุ่นเก่าในโรงเรียนบ้านกะทิงยังคงมีอยู่เต็มเปี่ยม ได้ตกแต่งหอประชุมของโรงเรียนด้วยภาพโนรา โล่พระราชทาน เพื่อเป็นเรื่องเล่าให้แก่นักเรียนรุ่นปัจจุบันได้ภาคภูมิใจกับโรงเรียนของตน นักเรียนในโรงเรียนบ้านกะทิงรุ่นปัจจุบันยังคงมีความต้องการที่จะฝึกโนราอีกเป็นจำนวนมาก แต่ขาดโอกาสเพราะขาดครูผู้สอน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจที่จะกลับไปฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิงอีกครั้ง เนื่องจากผู้วิจัยได้รับการถ่ายทอดโนราจาก นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เมื่อ พ.ศ. 2531 จาก

โรงเรียนบ้านกะทิง ขณะนั้นได้ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนบ้านกะทิง และเป็นชาวชุมชนบ้านเกาะงู-กะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีโอกาสได้ประสบการณ์จากการรำโนราตัวอ่อนโรงเรียนบ้านกะทิง จากเด็กในชุมชนชนบทได้มีโอกาสไปรำโนราทั่วประเทศ และได้รับคัดเลือกให้ร่วมแสดงโนรา ณ ประเทศฝรั่งเศส ทั้งยังได้โอกาสทางการศึกษา ได้โควิต้าความสามารถพิเศษโนราตัวอ่อน ของโรงเรียนวรนารีเฉลิม ได้โควิต้าความสามารถพิเศษโนราตัวอ่อนของสถาบันราชภัฏสงขลา แม้ขณะศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขา นาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณาจารย์ในภาควิชาฯ ยังจำได้ว่าเป็นโนราตัวอ่อนจากโรงเรียนบ้านกะทิง จึงทำให้ผู้วิจัยได้ร่วมแสดงโนราตัวอ่อนในงานเลี้ยงต้อนรับนักวิชาการชาวต่างชาติของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากประสบการณ์เหล่านี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะกลับไปฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง เพื่อสร้างโอกาสให้แก่เด็ก และนักเรียนในโรงเรียนและชุมชนชนบทที่มีใจรักโนรา แต่ไม่มีครูผู้ถ่ายทอดในโรงเรียน และผู้วิจัยได้มีส่วนในการช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชนบ้านเกิดของตนเองอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
2. ถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และรำตัวอ่อนให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาประวัติความเป็นมาของโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และรำตัวอ่อนให้แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

1.4 แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในงานวิจัย

1. โนรา
2. โนราในสถานศึกษา
3. หลักสูตรท้องถิ่นโนรา
4. การรำประสมท่าตัวอ่อน
5. วิธีการฝึกโนรา
6. การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

7. การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
8. โนรากับวิถีชุมชน
9. เยาวชนกับบทบาทการสืบสานโนรา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงรุ่นปัจจุบันได้ทราบความเป็นมาของโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ซึ่งเป็นการสร้างความภูมิใจและเป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนรุ่นปัจจุบันสืบสานโนราโรงเรียนบ้านกะทิงต่อไป
2. นักเรียนได้รับการถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และโนราตัวอ่อนจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากรโดยตรง
3. โรงเรียนบ้านกะทิงได้มีกิจกรรมการแสดงโนราต่อไป
4. ได้ปลูกฝังให้เด็กและนักเรียนได้มีจิตสำนึกรักวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้
5. โนราโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถออกบริการชุมชนของตนเองและชุมชนใกล้เคียงได้

1.6 การดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาโดยการค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาภาคสนาม
 - 2.1 สัมภาษณ์ที่โรงเรียนบ้านกะทิง
 - 2.2 จัดทำแผนการดำเนินงาน
 - 2.3 ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการรำโนราให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง
3. นำข้อมูลมารายงานผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต และถ่ายทอดโนราครูสอน บทสอนรำ บทประณมและโนราตัวอ่อนให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 โนรา
- 2.2 โนราในสถานศึกษา
- 2.3 หลักสูตรท้องถิ่นโนรา
- 2.4 การรำประสมท่าตัวอ่อน
- 2.5 วิธีการฝึกโนรา
- 2.6 การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
- 2.7 การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
- 2.8 โนรากับวิถีชุมชน
- 2.9 เยาวชนกับบทบาทการสืบสานโนรา

2.1 โนรา

โนรา หมายถึง การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ประเภทหนึ่ง ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการแสดงที่มีความเด่นชัด 6 ประการ คือ การแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้อง ทำนองเพลง ท่ารำ และรูปแบบของการแสดง(สาโรช นาคะวิโรจน์. 2537 : 2) โนราเป็นมรดกตกทอดของชาวภาคใต้ ซึ่งสืบทอดกันทางสายเลือดมาหลายชั่วอายุคน ที่มาของโนราใครเป็นผู้รำคนแรก ในพื้นที่ใดของภาคใต้ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างแน่ชัด จากการประมวลจากตำนาน คำบอกเล่าของศิลปินโนรารุ่นเก่า และคำเชิญครูต่าง ๆ พอที่สันนิษฐานได้ว่าโนราน่าจะเกิดจากเมืองหนึ่ง บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อาจเป็นพื้นที่ของตำบลบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง แม้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าครูคนแรกที่รำโนราคือใคร แต่จากคำกาศครู หรือเชิญครูสามารถทราบได้ว่าโนรามีครูผู้สอนที่เหมือนกัน คือราชครู (ปรีชา นุ่นสุข. 2537 : 30)

โนราสามารถแบ่งเป็นกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบันเทิง และพิธีกรรม โนรากลุ่มความบันเทิงอดีตเรียกว่า "โนรารำ" ซึ่งสามารถแบ่งได้อีก 2 รูปแบบการแสดง คือ

หากเร่แสดงไปตามสถานที่ต่าง ๆ เรียกว่า “โนราเดินโรง” แต่ถ้าเป็นรูปแบบการแสดงที่มีการแข่งขันหรือประชันกัน เรียกว่า “โนราโรงแข่ง” ต่อมาเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นรูปแบบการแสดงโนราบ้านเทิงก็มีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย เป็นการแสดงที่ตอบสนองความต้องการของตลาด บางคณะพัฒนาให้เป็นรูปแบบ “โนราทางเครื่อง” ศิลปินบางท่านได้รับเชิญให้ถ่ายทอดให้นักเรียน นักศึกษาปรับเปลี่ยนเป็น “โนราสถาบัน” (เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร, ภาณุโย จิตต์ธรรม. 2547 : 41)

โนราพิธีกรรมเป็นการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมโรงครูซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศรัทธาของชาวใต้ที่มีต่อวิญญาณบรรพบุรุษ โนราโรงครูเปรียบเสมือนสื่อที่เชื่อมระหว่างลูกหลานที่เป็นมนุษย์กับวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งชาวใต้ที่นับถือศาสนาพุทธ และมีเชื้อสายโนราจะเชื่อว่ามีครูหมอโนราช่วยดูแล เมื่อเจ็บป่วยจึงบนบานให้ครูหมอโนราช่วยรักษาให้หายป่วย โนราโรงครูจึงนิยมจัดขึ้นเพื่อ ทำพิธีแก้บน หรือภาษาท้องถิ่นภาคใต้เรียกว่าแก้หุมรย และพิธีผูกผ้าใหญ่ หรือครอบเทริด การทำพิธีกรรมโรงครูมีจารีตปฏิบัติกำหนดไว้ชัดเจน ตั้งแต่อุปกรณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม วันที่ใช้ทำพิธีกรรม ขั้นตอนของการแสดงประกอบพิธี เป็นต้น

ปัจจุบันสังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง รูปแบบการแสดงโนราจึงมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยอาศัยศิลปินเป็นกลไกสำคัญการพัฒนาปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เป็นต้น(เกียรติยศ อิศรเดช.2546: 48)

2.2 โนราในสถานศึกษา

โนราในสถานศึกษา หมายถึง การแสดงโนราที่ควบคุมดูแลโดยสถาบันการศึกษา นักแสดงเป็นนักเรียน นักศึกษา สถานศึกษานับสนุนงบประมาณส่วนต่าง ๆ ของการแสดง ตั้งแต่กระบวนการถ่ายทอด สถานที่ในการถ่ายทอด เชิญครูโนราจากท้องถิ่นมาถ่ายทอด จัดซื้อเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีโนรา เครื่องสำอาง รวมไปถึงการเดินทางไปทำการแสดง สิ่งเหล่านี้สถานศึกษาจะเป็นผู้ดูแลควบคุมทั้งหมด

โนราในสถานศึกษาเกิดจากเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่มีความเจริญมากยิ่งขึ้น มีสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น ทีวี ละครเวที ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วงดนตรี ลูกทุ่ง ส่งผลให้ความนิยมในการชมโนราลดน้อยลง ศิลปินโนราบางคนจึงต้องปรับรูปแบบการแสดงโนราบ้านเทิง จากรูปแบบดั้งเดิมให้เป็นรูปแบบใหม่ โดยนำวงดนตรีลูกทุ่งมาผสมช่วงท้ายของการแสดงโนรา และบางคนยังนำแสดงละครมาผสมในช่วงกลางของการแสดง ลักษณะการแต่งกายในช่วงละครนิยมแต่งแบบสามัญชน จึงเกิดกระแสการอนุรักษ์โนราแบบดั้งเดิมจากศิลปิน

โนรา และนักวิชาการในสถานศึกษาบางกลุ่ม ได้มีการเชิญศิลปินโนราจากท้องถิ่นมาถ่ายทอดการรำโนราให้กับนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา

รูปแบบของการแสดงโนราในสถานศึกษาเน้นการรำโชว์เป็นหมู่ นักแสดงจำนวน 4-12 คน ไม่จำกัดเพศ ส่วนใหญ่นิยมรำประสมท่า รำบทครูสอน บทสอนรำ และบทประถม ซึ่งเป็นการรำขั้นพื้นฐาน นิยมแสดงงานทอดผ้าป่า ทอดกฐิน งานเทศกาลต่าง ๆ งานแข่งทักษะทางวิชาการ เป็นต้น สถานศึกษาระดับประถมศึกษาหลายแห่งในจังหวัดสงขลา มีการเรียนการสอนโนราในโรงเรียน เช่น โรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอหาดใหญ่ อำเภอบางกล่ำ อำเภอสทิงพระ อำเภอลี้หว่อ อำเภอรโนด อำเภอนาทวี เป็นต้น บางโรงเรียนมีครูโนราในโรงเรียน บางโรงเรียนเชิญศิลปินท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอด(วิไลรา ศรีชัย. 2549 :31-32)

2.3 หลักสูตรท้องถิ่นโนรา

หลักสูตรท้องถิ่นโนราเป็นการนำองค์ความรู้จากท้องถิ่นด้านการแสดงโนรามาทาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อใช้กับการเรียนการสอนในสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นโนราเกิดจากการพัฒนาปรุงหลักสูตรของระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้แตกต่างจากระบบเดิม จึงนำองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดระบบในการเรียนการสอนของสถานศึกษา การนำหลักสูตรท้องถิ่นโนรามานำใช้ในสถานศึกษาไม่สามารถใช้ได้กับทุกโรงเรียน เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการ คือ

2.3.1 สถานภาพของโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ครูกับชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งสถานที่ตั้งของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมต้องเหมาะสมกับการเปิดหลักสูตรท้องถิ่นโนรา โรงเรียนตั้งอยู่ใจกลางของชุมชน นักเรียนเดินทางสะดวกพร้อมที่จะทำกิจกรรมในหลักสูตร

2.3.2 ความพร้อมของผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องมีความสนใจหลักสูตรท้องถิ่นโนรา จึงสนับสนุนให้นำหลักสูตรท้องถิ่นโนราเข้ามาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ทำให้การพัฒนากิจกรรมด้านการแสดงโนราพัฒนาและขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว หากผู้บริหารไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญจะเกิดอุปสรรคแก่ผู้ปฏิบัติกิจกรรม

2.3.3 กิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชน หมายถึง การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในชุมชน เช่น กิจกรรมตักบาตรปีใหม่ กิจกรรมรดน้ำดำหัว กิจกรรมการแข่งขันกีฬาประจำปี เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถขับเคลื่อนหลักสูตรท้องถิ่นโนราได้อย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน หากโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยการนำการแสดงโนราของโรงเรียนไปบริการชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนช่วย

ให้ชุมชนกับโรงเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีของชุมชนกับโรงเรียนกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมในชุมชนจะเหนียวแน่นขึ้น

2.3.4 ศิลปินหรือนักแสดง หมายถึง ศิลปินด้านโนราที่มีอยู่ในชุมชน หากมีศิลปินโนราในชุมชน หากโรงเรียนให้ความสำคัญศิลปินเหล่านี้สามารถช่วยถ่ายทอดการแสดงโนราให้กับนักเรียนในโรงเรียนได้

2.3.5 ความพร้อมของครู หมายถึง ครูที่จะเข้ามาดูแลหลักสูตรท้องถิ่นโนราต้องมีความชอบ ความสนใจ และความรู้ทางด้านการแสดงพื้นบ้าน จึงสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมในหลักสูตรท้องถิ่นโนราได้ หากมีความรู้ไม่เพียงพอก็จะเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการชวนหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่มีในชุมชนของตนเองหรือชุมชนใกล้เคียง นอกจากนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละเวลาส่วนตัว ทุ่มเทในการดูแลกิจกรรมและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้ง 5 ประการแล้ว โรงเรียนที่มีความพร้อมทุกด้านสามารถนำหลักสูตรท้องถิ่นโนราเข้ามาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ กิจกรรมในหลักสูตรท้องถิ่นโนราแบ่งกิจกรรมตามความเหมาะสมของผู้เรียน โดยแบ่งกิจกรรมเป็นช่วงชั้นต่าง ๆ ดังนี้

ช่วงชั้นชั้นที่ 1 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3กิจกรรมในหลักสูตรท้องถิ่นโนราสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1ประกอบด้วย

- นิทานตำนานโนรา โดยหาวิธีการทำให้ตำนานโนราน่าสนใจ อาจนำมาทำเป็นหนังสือนิทานวาดภาพประกอบ หรือเล่าโดยมีภาพประกอบ ทำให้นักเรียนเข้าใจตำนานโนราได้ง่ายขึ้น

- จังหวะพื้นฐานของโนราควรถ่ายทอดให้นักเรียนรู้จักจังหวะพื้นฐานของโนรา จึงสามารถฝึกทำโนราได้รวดเร็วขึ้น

- การจัดทำโนรา เป็นการจัดโครงสร้างร่างกายสำหรับการทำโนรา ทั้งการเคลื่อนไหวมือ และการเคลื่อนไหวเท้า

- ศัพท์เฉพาะของโนรา เมื่อนักเรียนมีความรู้เรื่องศัพท์เฉพาะของโนราทำให้นักเรียนรู้จักทำโนราสามารถทำโนราได้ดี

- การรำเพลงโค เป็นทำรำเบื้องต้นที่ใช้ฝึกโนรา ลักษณะทำรำมีทั้งทำยืน ทำนั่ง ซึ่งนำมาเรียงร้อยให้สอดคล้องกันและสัมพันธ์กับจังหวะดนตรี

- การรำบทครูสอน เป็นการรำประกอบบทร้องของโนรา ซึ่งบทครูสอนเป็นบทเบื้องต้นสำหรับฝึกทำโนรา เน้นการนั่งรำ นักเรียนต้องรู้จักทำรำ ความหมาย เนื้อร้อง วิธีการขับร้อง จังหวะดนตรี และการร้องรับของนักดนตรี

ช่วงชั้นที่ 2 เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กิจกรรมในหลักสูตรท้องถิ่นโนราสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

- บทสอนรำ เป็นการรำประกอบบทร้องของโนรา บทสอนรำเป็นบทที่ฝึกต่อจากบทครูสอน เน้นการยืนรำ และมีการรำเป็นคู่

- บทประถม (แบบย่อ) เป็นการรำประกอบบทร้องของโนรา เป็นการรำขั้นสูงขึ้น ลักษณะท่ารำมีทั้งการนั่งรำ ยืนรำ รำเป็นคู่ รำเป็นกลุ่ม การรำบทประถมแบบย่อเป็นการนำบทร้องบทประถมแบบเต็มมาตัดแล้วเรียงร้อยให้เชื่อมโยงกัน

- การรำท่าสิบสองหรือการรำสิบสองท่า หรือเรียกอีกอย่างว่า “ท่าครู” ซึ่งมีความสำคัญเพราะต้องรำตอนท้ายของการรำโนราแต่ละชุด การรำท่าสิบสองเน้นการทรงตัวและวาดมือในระดับต่าง ๆ

ช่วงชั้นที่ 3 เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กิจกรรมในหลักสูตรท้องถิ่นโนราสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ประกอบด้วย

- บทประถม (แบบเต็ม) การรำบทประถมแบบเต็มเป็นการฝึกโนราขั้นสูงขึ้น เนื้อร้องบทประถมแบบเต็มมีความยาวพอสมควร ผู้รำต้องจำบทร้อง และต้องมีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมาก ๆ ความยาวในการรำทั้งบทประมาณ 40 นาที นักเรียนที่ผ่านการฝึกรำบทประถมแบบเต็มจะมีความเชี่ยวชาญด้านการรำในรามากขึ้น

- การร้องกลอนประเภทต่าง ๆ เช่น กลอนสี่ กลอนหก กลอนแปด กลอนทอย เป็นต้น เมื่อฝึกรำจนมีความเชี่ยวชาญ ต้องฝึกการร้องบทโนรา เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับการรำ

- การนาตพราวน พราวนเป็นตัวตลกของการแสดงโนรา เป็นบทบาทของผู้ชายสามารถถ่ายทอดให้กับนักเรียนผู้ชายได้ ลักษณะท่ารำนั่งตลกขบขัน

- องค์ประกอบของการแสดงโนรา เช่น ประวัติ รูปแบบการแสดง นักแสดง นักดนตรี เครื่องดนตรี บทบาท หน้าที่ของโนรา เป็นต้น เป็นองค์ความรู้ทางด้านวิชาการที่ผู้ฝึกรำโนราควรรู้

- การแต่งกายโนรา นักเรียนควรรู้วิธีการแต่งกายของโนรา สามารถแต่งกายด้วยตนเองได้เมื่อแสดง

- การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายโนรา เช่น ชุดลูกบิด ผ้าห้อยหน้า เทริด เป็นต้น เครื่องแต่งกายโนราบางชิ้นสามารถประดิษฐ์ได้ด้วยตนเอง โดยถ่ายทอดวิธีการ ขั้นตอนในการประดิษฐ์ให้กับนักเรียน ในอนาคตสามารถสามารถสร้างอาชีพให้นักเรียนได้(ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์. 2548 :27-33)

2.4 การรำประสมท่าตัวอ่อน

การรำประสมท่าตัวอ่อน เป็นการรำโนราชุดหนึ่งที่พัฒนามาจากท่าโนรา 2 ท่า คือ ท่าชี่หนอน และท่าแมงมุมชักใย ซึ่งสองท่านี้เป็นท่ารำพื้นฐานของการรำโนรา ลักษณะท่ารำ ต้องใช้ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อหรือความอ่อนตัวของร่างกายมากจึงรำได้สวยงาม ศิลปินโนราจึง นำ 2 ท่านี้ไปไปดัดแปลง สร้างสรรค์จนเป็นท่ารำใหม่ ๆ หลายท่า นำมาเรียงร้อยเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กัน ใช้วัดลีลาและความสามารถพิเศษของผู้รำ

การรำประสมท่าตัวอ่อนที่ปรากฏในคณะโนราต่าง ๆ ส่วนใหญ่นิยมให้เด็กรำ เพราะอาศัยความพร้อมของร่างกายในการฝึกรำ เด็กจะมีความพร้อมของกระดูกมากกว่าผู้ใหญ่ และลักษณะของท่ารำตัวอ่อนเป็นท่าที่ต้องอาศัยความสามารถพิเศษ เริ่มฝึกจากการดัดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ดัดมือ ดัดแขน ดัดขา ดัดหลัง เป็นต้น(ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์. 2540 :3-6)

2.5 วิธีการฝึกโนรา

โนราเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านชั้นสูงของภาคใต้ประเภทหนึ่ง ลักษณะท่ารำมีสวยงามและโดดเด่นแตกต่างกันขึ้นอยู่กับครูของแต่ละสายตระกูล สายท่านขุนอุปถัมภ์ภักษารามมีลักษณะท่ารำสวยงามแบบแข็งแรงแต่สอดแทรกความอ่อนช้อยอยู่ในตัว ผู้รำต้องมีความเข้าใจหลักของท่ารำแต่ละท่าถึงจะรำได้สวยงามและได้มาตรฐาน การฝึกโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์ภักษารามให้ มีท่ารำสวยงามมีขั้นตอนการฝึกดังนี้

2.5.1 การฝึกท่ารำรำทั่วไป แต่ละครูจะมีกระบวนการฝึกที่แตกต่างกันไม่มีหลักสูตรตายตัว โบราณครูโนราจะเข้มงวดเรื่องการฝึกท่ารำเป็นพิเศษ หากรำไม่ถูกต้องครูจะตีการฝึกท่ารำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์ภักษารามมีกระบวนการดังนี้

- ฝึกทำนั่งคุกเข่า เพื่อฝึกการนั่งรำให้สวยงามและได้สัดส่วน ลักษณะการนั่งหัวเข่าทั้งสองข้างห่างกันประมาณ 2 คืบ นั่งหลังตรง หน้าตรง โบราณครูจะให้นั่งประมาณ 30 นาทีเพื่อความสวยงามของท่ารำและฝึกความอดทนของผู้รำด้วย

- ฝึกท่าลงฉาก เพื่อฝึกการยืนรำในท่าลงฉากให้สวຍและได้สัดส่วน ขาทั้งสองข้างแยกและย่อตัวให้เป็นฉากพอดี มือก็ตั้งให้เป็นฉากพอดี โดยครูต้องมาจัดทำให้ได้ มาตรฐานแล้วให้ค้างท่าเอาไว้ประมาณ 3 นาที

- ฝึกการหมุนตัวในท่าคุกเข่า ท่ายืน และท่าลงฉาก เพื่อต้องการให้การ หมุนตัวนี้มนวลและสวยงาม การฝึกต้องกำหนดให้สั้นเท้าเป็นศูนย์กลาง ส่วนปลายเท้าเป็น ตัวกำหนดทิศทาง จะต้องฝึกจนกว่าจะหมุนนิ่มและนิ่งถึงจะสวยงามและได้มาตรฐาน

2.5.2 การฝึกแม่ท่า หลังจากฝึกท่ารำทั่วไปจนมีความชำนาญแล้ว ต้องฝึกให้ท่ง บทในรำจำนวน 3 บท คือ บทครูสอน บทสอนรำ และบทประถม เมื่อท่องบททั้ง 3 บทจำแล้ว จะฝึกการขับบทโดยฝึกพร้อมกัดนตรี เพื่อให้ขับบทถูกต้องกับจังหวะ จากนั้นจะฝึกการรำตีบทที ละบทโดยเริ่มจากบทครูสอน บทสอนรำ และบทประถม(สาโรช นาคะวิโรจน์. 2537 : 53-57)

2.6 การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เคยมีอยู่ ในชุมชนของตนเองในอดีต แต่ได้สูญหายไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ศิลปินในชุมชนแก่ชรา ศิลปิน ในชุมชนย้ายไปอยู่ชุมชนอื่น ศิลปินในชุมชนถึงแก่กรรม เป็นต้น การฟื้นฟูให้ศิลปะการแสดง พื้นบ้านกลับมาในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ชาวบ้านเป็นกำลังส่วนหนึ่ง ในการขับเคลื่อนในการฟื้นฟู เช่น เสนอโครงการในการฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นในชุมชน เพื่อ จัดทำแผนงบประมาณของชุมชน หากศิลปินในชุมชนไม่สามารถถ่ายทอดได้ สามารถเชิญ วิทยากรจากชุมชนใกล้เคียง หรืออาจขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาที่มีวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญโดยตรงมาถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้กับเด็ก ชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านได้กลับมามีบทบาทในชุมชนอีกครั้ง (เอื้องฟ้า ถาวรรักษ. 2555 : 17)

2.7 การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เป็น ศิลปะที่สะท้อนถึงความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านใน ชุมชนมีสามารถทำได้สามารถทำได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของแต่ละชุมชน เช่น ความสามัคคี ของชาวบ้าน การเล็งเห็นความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านในชุมชนของผู้นำชุมชน ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในชุมชน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้สามารถช่วย ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านในชุมชนได้ กระบวนการถ่ายทอด ศิลปะการแสดงพื้นบ้านสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

2.7.1 การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง วิธีนี้สามารถทำได้ในกรณีที่เรามีศิลปินในชุมชน โดยให้ศิลปินทำเป็นตัวอย่างให้เด็ก ชาวบ้านในชุมชนดูแล้วสามารถปฏิบัติตามได้

2.7.2 ผู้นำชุมชนประชุมชาวบ้านให้ร่วมคิดร่วมทำ เป็นการระดมความคิดของชาวบ้านในการหาวิธีการถ่ายทอด หากมีศิลปินในชุมชนสามารถจัดทำเป็นโครงการถ่ายทอดใช้งบประมาณในการทำบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในการขับเคลื่อน

2.7.3 การจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานปีใหม่ งานสงกรานต์ งานลอยกระทง เป็นต้น แล้วใช้การแสดงผลบ้านสร้างสีสันในกิจกรรม เมื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในชุมชนก็จะได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไปโดยธรรมชาติ(เอื้องฟ้า ภาวรักษ์. 2555 : 19)

2.8 โนรา กับ วิถีชุมชน

โนราเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ถือว่ายู่ในวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นหลายชั่วอายุคน คนใต้ที่นับถือศาสนาพุทธยังคงนับถือบรรพบุรุษที่เรียกว่า “ครูหมอตายายโนรา” เมื่อใดที่มีความทุกข์ใจ เจ็บป่วยก็จะนึกถึงครูหมอตายายโดยการบนบาน เพื่อให้ครูหมอตายายช่วย เมื่อสมดังปรารถนาแล้วจะทำพิธีกรรมโรงครู หรือโนราโรงครู แม้ราคาของโนราโรงครูจะสูงขึ้นทุกปีแต่ชาวบ้านก็ยังคงจัดพิธีกรรมนี้อยู่ โดยเฉพาะชาวบ้านในชนบทของภาคใต้ ความเชื่อ ความศรัทธาครูหมอตายายโนรามันฝังแน่นในวิถีของคนในภาคใต้ ไม่มีใครกล้าลบหลู่

การจัดพิธีกรรมโนราโรงครูในชุมชนส่วนใหญ่นิยมทำขึ้นเพื่อแก้บน และการเซ่นไหว้ครูหมอตายายโนรา เป็นพิธีกรรมที่รวมเครือญาติมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน เพราะหากมีครูหมอตายายเดียวกันลูกหลานต้องมาไหว้ครูหมอตายายทั้งหมด ถ้าไม่มาไหว้เชื่อว่าครูหมอตายายจะไม่คุ้มครอง ซึ่งอาจถือว่าเป็นพิธีกรรมที่ส่งผลให้เครือญาติสามัคคีกัน นอกจากนี้ด้านพิธีกรรมความเชื่อแล้วคนใต้ในชนบทส่วนใหญ่ชอบดูโนราเพื่อความบันเทิงอยู่มากเช่นเดียวกัน (เกียรติชัย อิศรเดช. 2547 : 43-44)

2.9 เขาวงกตกับบทบาทการสืบสานโนรา

การฝึกโนราเพื่อเป็นศิลปินในสมัยโบราณมีกระบวนการถ่ายทอดที่แตกต่างไปจากปัจจุบัน คือ สมัยโบราณหากใครชอบโนราจะไปฝากตัวเป็นศิษย์กับโนราที่มีชื่อเสียง เมื่อครูโนรารับเป็นศิษย์จะอาศัยอยู่บ้านครูเลย กลางวันช่วยครูทำงาน ส่วนกลางคืนฝึกรำ การให้อาศัยบ้านครูนั้นต้องใช้เวลาช้านาน เพราะครูโนราต้องศึกษาลักษณะนิสัยก่อนจะถ่ายทอดให้ เพราะองค์ความรู้ด้านโนราในสมัยโบราณนั้นจะถ่ายทอดเป็นขั้นตอน คือ ถ่ายทอดท่ารำ ถ่ายทอดการร้อง

กลอนโนรา และถ่ายทอดคาถาอาคมที่เกี่ยวกับการรำโนรา ขั้นตอนการถ่ายทอดคาถาอาคม สำคัญมาก จำเป็นที่ครูโนราต้องศึกษาลักษณะนิสัยของศิษย์ เพราะหากศิษย์นำคาถาอาคมไปใช้ในทางไม่ถูกต้องครูโนราจะเสื่อมเสียชื่อเสียงไปด้วย(ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, ทศนียา คัญทะชา. 2553 : 2-2)

ปัจจุบันการถ่ายทอดโนราในรูปแบบดังกล่าวได้สูญหายไปจากสังคมคนภาคใต้ แต่เป็นการสืบทอดโดยผ่านเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนชนบท บางโรงเรียนมีครูโนราในโรงเรียน บางโรงเรียนเชิญวิทยากรที่เป็นศิลปินโนราในชุมชนถ่ายทอดทำรำให้กับนักเรียน การถ่ายทอดโนราให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดทำรำ และการรำประกอบกรรโง่งบตโนราเท่านั้นไม่มีการถ่ายทอดคาถาอาคม (ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์,ทศนียา คัญทะชา. 2553:3-6)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยโครงการฟื้นฟูในราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษาประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิง การถ่ายทอดทำรำในราบทประเพณีและรำตัวอ่อนให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา การเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการศึกษาวิจัยดังนี้

- 3.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- 3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 วิธีการตรวจสอบความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของข้อมูล
- 3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มประชากร (Study Population) หรือแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

3.3.1 กลุ่มที่ 1 ครูผู้ถ่ายทอดโนราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต คือ นายธรรมนิศ นิคมรัตน์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง ลักษณะเป็นการตั้งคำถาม-ตอบ เนื้อหาที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ช่วง คือ ช่วงเริ่มต้นถ่ายทอดโนราให้กับเด็ก ช่วงเผยแพร่ และช่วงปลายของการถ่ายทอดก่อนโอนย้ายราชการ นอกจากนั้นสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดโนราให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง การคัดเลือกนักรำ นักดนตรี

3.1.2 กลุ่มที่ 2 นักเรียนที่เคยได้รับการฝึกโนรากับนายธรรมนิศ นิคมรัตน์เมื่อครั้งยังเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงจำนวน 6 คน ทั้งหมด 5 รุ่น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการตั้งคำถามปลายเปิด ถาม-ตอบ เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการฝึกโนรา และผลงานการแสดง

3.1.3 กลุ่มที่ 3 ครูโรงเรียนบ้านกะทิงที่เคยมีส่วนร่วมในการดูแลกิจกรรมโนราของโรงเรียนบ้านกะทิงตั้งแต่ พ.ศ. 2528 จำนวน 1 คน คือ ครูสนั่น เล่งซุ่น ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถามปลายเปิด ถาม-ตอบ เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับมี 2 ส่วน คือ ประวัติโรงเรียนบ้านกะทิง และประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต

3.1.4 กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องของส่วนอื่น ๆ เช่น ช่างแต่งหน้า ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็น
 ในโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีตผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถาม
 ปลายเปิด ถาม-ตอบ เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกโยธาของโรงเรียนบ้านกะทิง
 ในอดีต

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
 โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

3.2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรมวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 การใช้แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นคำถาม แบบมี
 โครงสร้าง (Structured Interview) ที่มีการเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามความ
 ต้องการในการศึกษา

3.2.3 การใช้แบบสอบถามแบบไม่เป็นทางการหรือการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
 (Informal Interview) ซึ่งเป็นการพูดคุยโดยที่ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนเพื่อสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องใน
 การศึกษา

3.2.4 ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากกลุ่มนักเรียนที่ฝึกหัดรำโนรา และผู้มีส่วน
 เกี่ยวข้อง

3.2.5 การใช้กล้องถ่ายภาพนิ่ง สำหรับการเก็บภาพนิ่งทั้งส่วนของการสัมภาษณ์การ
 ถ่ายทอดท่ารำโนราตัวอ่อน และบทประถม เพื่อเก็บภาพกิจกรรมโครงการวิจัยมาวิเคราะห์
 ประมวลผล และจัดทำเอกสารประกอบงานวิจัย

3.2.6 การใช้กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหวสำหรับการเก็บภาพเคลื่อนไหวทั้งส่วนของการ
 สัมภาษณ์ การถ่ายทอดท่ารำโนราตัวอ่อน และบทประถม เพื่อเก็บภาพกิจกรรมโครงการวิจัยมา
 วิเคราะห์ ประมวลผล และจัดทำเอกสารประกอบงานวิจัย

3.2.7 ไลน์ลบทโนรา ใช้สำหรับการฝึกซ้อมบทประถมและถ่ายทอดท่ารำบทประถมขนาด
 2 X 2.5 เมตร การพิมพ์ห้องโนราลงในไลน์ล ทำให้นักเรียนที่เข้ารับการถ่ายทอดท่ารำโนราสามารถ
 มองเห็นบทร้องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2.8 เครื่องดนตรีโนรา ใช้สำหรับการถ่ายทอดท่ารำโนราบทประถมและโนราตัวอ่อน

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ บทความ งานวิจัย ข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลการถ่ายทอดทำรำโนราให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 ข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารจาก หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูล 3 แห่ง คือ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และห้องสมุดส่วนตัวบ้านพัก นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องสามารถแยกเอกสารได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.3.1.1งานวิจัย ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลจากงานวิจัยทั้งหมดจำนวน 3 เล่ม ได้แก่

- งานวิจัยเรื่องโครงการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ศิลปะการแสดงโนราในชุมชนคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ผลงานวิจัยของนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ และนางทัศนียา ศัญทะชา เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ การบทบาทของเยาวชนกับการสืบสานโนรา การปรับเปลี่ยนกระบวนการถ่ายทอดโนราจากบ้านศิลปินโนราในอดีตเป็นสถานศึกษาในชุมชนชนบท

- งานวิจัยเรื่องโครงการศึกษภาพโนราในการพัฒนาท้องถิ่น ผลงานวิจัยของเอียรชัย อิศรเดช ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ปารรธนา จันทร์พันธ์ อีรพจน์ นามอินทราภรณ์ มานพ อิศรเดช เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ โนรากับวิถีชีวิตชุมชน ในรายยังคงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่สอดคล้องกับวิถีของชาวไทยพุทธมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- งานวิจัยเรื่องโครงการอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ผลงานวิจัยของเอื้องฟ้า ถาวรรักษ์ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

3.3.1.2 วิทยานิพนธ์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ทั้งหมดจำนวน 1 เล่ม ได้แก่

- วิทยานิพนธ์เรื่องโนราในสถานศึกษาจังหวัดสงขลา วิทยานิพนธ์ของ รวิศรา ศรีชัย ภาควิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ โนราในสถานศึกษา การปรับเปลี่ยนของโนราจากที่เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ในวิถีชุมชนมาสู่สถานศึกษา มูลเหตุของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

3.3.1.3 หนังสือ ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากหนังสือทั้งหมดจำนวน 3 เล่ม ได้แก่

- หนังสือโนราตัวอ่อน ผลงานของนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ การรำประสมท่าตัวอ่อน ความหมายและที่มาของการรำประสมท่าตัวอ่อน

- หนังสือโนรา ผลงานของผู้ช่วยศาสตราจารย์สาโรช นาคะวิโรจน์ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ ประวัติโนรา และวิธีการฝึกโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร

- หนังสือเชิดชูเกียรติพุ่มทเวา ขุนอุปถัมภ์นรากร ผลงานของเยี่ยมยง สุทธิจบรรหาร และภิญโญ จิตต์ธรรม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ ความหมายและประวัติโนรา รวมทั้งรูปแบบของการแสดงโนรา

3.3.1.4 บทความ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากบทความทั้งหมดจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่

- บทความเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นเสริมศิลป์โนรา ผลงานของนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ หลักสูตรการสอนโนราในสถานศึกษาโดยแบ่งเป็นช่วงชั้นเหมาะสมตามวัยของการเรียนรู้

- บทความเรื่องโนราตายาย : นาฏกรรมแห่งจิตวิญญาณที่ยังไม่ตายไปจากคนภาคใต้ ผลงานของเธียรชัย อิศรเดช เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ คือ ความเชื่อของคนภาคใต้เกี่ยวกับครุหมอตายายโนราจึงทำให้โนราเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนใต้ ในบทบาทของโนราพิธีกรรมหรือโนราโรงครู

3.3.2 ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากแหล่งข้อมูลจากบุคคล โดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม คือ

3.3.2.1 ครูโนราของโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต โดยกำหนดเนื้อหาที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย 3 ช่วง คือ ช่วงเริ่มต้นถ่ายทอดโนราให้กับเด็ก ช่วงเผยแพร่ และช่วงปลายของการถ่ายทอด นอกจากนี้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดโนราให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง และการคัดเลือกนักเรียนคนตรี

3.3.2.2 โนราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต จำนวน 6 คน 5 รุ่น เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการฝึกโนรา และผลงานการแสดง

3.3.2.3 ครูในโรงเรียนบ้านกะทิงจำนวน 1 คน คือ ครูสนั่น เล่งซุ่น เนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับมี 2 ส่วน คือ ประวัติโรงเรียนบ้านกะทิง และประวัติในราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต

3.3.2.4 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโนราโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีตเช่น ช่างแต่งหน้า ผู้ปกครองนักเรียนที่รำนโนราโรงเรียนบ้านกะทิงเนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมการฝึกโนราของโรงเรียนบ้านกะทิงในอดีต

3.3.3 ข้อมูลจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการปฏิบัติการ ถ่ายทอดทำรำโนราบทประถม และตัวอ่อนสายท่านขุนอุปถัมภ์ภักธรากรให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เริ่มจากการทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อถ่ายทอดโนราบทประถม และถ่ายทอดโนราตัวอ่อนให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งหมดจำนวน 11 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 2 วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 3 วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 4 วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 5 วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 6 วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 7 วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 8 วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 9 วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 10 วันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2557
- ครั้งที่ 11 วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2557

ในการจัดอบรมทั้งหมดจำนวน 11 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง โดยใช้หอประชุมโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นสถานที่ถ่ายทอดการทำโนราเวลาในการจัดกิจกรรมโครงการ 09.00 – 12.00 น. การถ่ายทอดโนราบทประถม และโนราตัวอ่อนผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ทางด้านโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์ภักธรากร จำนวน 5 คน คือ

1. นายชวลิต	พัฒนจินดา
2. นายณัฐพงศ์	กระจ่างโภชนี
3. นายนิวัฒน์	แช่ลิ้ม

4. นายอรรถพล ชาลีผล
5. นายกันตภณ รักคำมี

หลังจากการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 11 ครั้งแล้ว ผู้วิจัยลงพื้นที่ถ่ายทอด
ในราบทประถม และโนราตัวอ่อน อย่างต่อเนื่องในวันหยุดราชการ จนถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2558

3.4 วิธีการตรวจสอบความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการตรวจสอบข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนา
กลุ่ม มาสัมภาษณ์ซ้ำอีกครั้ง โดยเว้นระยะห่างในการลงพื้นที่พอสมควร เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

3.4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนา
กลุ่ม มาตรวจสอบกับเอกสารวิชาการ หรือเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูล

3.4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลฉบับร่าง ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการ
แสดงโนรา ตรวจสอบความถูกต้องก่อนจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยโครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง
อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งข้อมูลที่น่ามา
วิเคราะห์จะเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกการ
บันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหว จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ (Content analysis) และใช้
ข้อมูลที่เป็นเอกสารมาประกอบโดยยึดหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์
ตามประเด็นที่ได้จากการศึกษาดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบล
ทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาใช้หลักการ แนวคิด เรื่องโนราในสถานศึกษา

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และรำตัวอ่อนให้แก่
นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้ศึกษาใช้หลักการ แนวคิด
เรื่องวิธีการฝึกโนรา หลักสูตรท้องถิ่นโนรา การรำประสมท่าตัวอ่อน การฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้าน
การถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โนรากับวิถีชุมชน และเยาวชนกับบทบาทการสืบสานโนรา

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การศึกษาโครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาประวัติความเป็นมาของโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และรำตัวอ่อนให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ปรากฏผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิง

4.2 การถ่ายทอดการรำโนราบทประถม

4.3 การถ่ายทอดการรำโนราตัวอ่อน

4.1 ประวัติโนราโรงเรียนบ้านกะทิง

โรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เริ่มมีการฝึกโนราครั้งแรกเมื่อปี 2528 โดยนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในขณะนั้น เป็นครูที่มีความรู้ทางด้านโนรา ได้รับการถ่ายทอดการรำโนราจากโนราสาโรช นาคะวิโรจน์ และเป็นหลานศิษย์ของท่านขุนอุปถัมภ์ภักธการ (พุ่ม เทวา) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายประกอบ ปิ่นทองพันธุ์ ครูใหญ่ของโรงเรียนบ้านกะทิงในสมัยนั้น ในระยะแรกนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ถ่ายทอดการรำโนราให้กับนักเรียนหญิงระดับประถมศึกษาปีที่ 2 - 4 อายุ 8 - 10 ขวบ จำนวน 20 คน จากนั้นคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่สามารถรำได้ มีความตั้งใจและอดทนประมาณ 11 คนนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ใช้อาคารชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และห้องสมุดของโรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกซ้อม โดยจะฝึกโนราหลังจากเลิกเรียนเวลาประมาณ 16.00 - 17.30 น. ทุกวันจันทร์ - วันศุกร์ บางครั้งฝึกซ้อมวันเสาร์และอาทิตย์ด้วย

กระบวนการฝึกโนราของโรงเรียนบ้านกะทิง นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ เริ่มจากกระบวนการยืดหยุ่นร่างกาย เพื่อเตรียมความพร้อมร่างกายสำหรับการฝึกโนราและเป็นการป้องกันการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ จากนั้นฝึกการรำเพลงโค เพลงนาต ฝึกการร้องบทของโนราบทต่าง ๆ เช่น บทครูสอน บทสอนรำ บทประถม (แบบตัด) เมื่อนักเรียนสามารถรำโนราในบทต่าง ๆ ได้ จึงฝึกการรำโนราตัวอ่อน การฝึกโนราของโรงเรียนบ้านกะทิงในช่วงแรก นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ให้นักเรียนฝึกรำกับเทพ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากโนราสาโรช นาคะวิโรจน์ ครูโนราวิทยาลัยครูสงขลาบันทึกเทปดนตรีโนราเพื่อประกอบการรำให้ ต่อมานายเจริญ พรหมแก้ว ครูประจำชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านกะทิง ให้การช่วยเหลือด้วยการยืมเครื่องดนตรีโนราจาก คณะโนราจัน บ้านวังไทร ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มาให้นักดนตรีฝึกบรรเลง นักดนตรีโนราของโรงเรียนบ้านกะทิง มีทั้งครูในโรงเรียนและชาวบ้านในพื้นที่ตำบลทับช้าง และ ตำบลสะท้อนที่ชื่นชอบการแสดงโนรา ได้แก่

1. นายอ้วน ชนะวงศ์ชา ตำแหน่งนายปี เป็นชาวสงขลามาแต่งงานกับชาวตำบลสะท้อน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นายอ้วนเคยเป่าปี่มาก่อน นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จึงพาไปฝึกเป่าปี่เพิ่มเติมกับนายควน ทวนยก นายปีโนราจากวิทยาลัยครูสงขลา

2. นายเอื้อน คลังธาร ตำแหน่งนายทับ เป็นชาวตำบลสะท้อน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นายเอื้อนเคยตีทับหนังตะลุงมาก่อน นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จึงชวนมาฝึกตีทับโนรา ประกอบกับนายเอื้อนเป็นบิดาของนายไพรัตน์ คลังธาร ครูโรงเรียนบ้านกะทิง จึงสะดวกในการเดินทางไป – กลับ

3. นายมโนธรรม ศิริรัตน์ ตำแหน่งนายกกลอง เป็นครูโรงเรียนบ้านกะทิง นายมโนธรรมเป็นคนสนุกสนานสามารถตีกลองเชียร์กีฬาได้ ซึ่งเป็นมือกลองประจำกลุ่มทักษิณ นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จึงชวนมาฝึกตีกลองโนรา

4. นายนอม นวลแก้ว ตำแหน่งนายโหม่ง ฉิ่ง เป็นชาวบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอ นาทวี จังหวัดสงขลา บ้านพักของนายนอมติดกับรั้วโรงเรียนบ้านกะทิง นายนอมเป็นคน สนุกสนาน ชื่นชอบการแสดงโนรา นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จึงชวนมาฝึกตีโหม่ง ฉิ่ง ประกอบ กับนายนอมมีรถยนต์สามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปทำการแสดงได้

นักดนตรีทั้ง 4 ท่านได้ฝึกการบรรเลงดนตรีโนราจากเครื่องดนตรีที่ยืมมาจากคณะโนราจัน จนสามารถบรรเลงประกอบการรำโนราได้ จึงนำเครื่องดนตรีโนราไปคืนโนราจัน จากนั้นปลายปี 2528 นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จึงจัดซื้อเครื่องดนตรีจำนวน 3 ชิ้นจากพาหุรัด กรุงเทพมหานคร ได้แก่ กลอง โหม่ง และฉิ่ง ส่วนกับนายเอื้อน คลังธาร ได้นำทับเก่าของตนเองไปหุ้มหนังใหม่ ปี่ เป็นเครื่องดนตรีส่วนตัวของนายอ้วน ชนะวงศ์ชา

การฝึกโนราให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง รุ่นที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่รำ โนราตัวอ่อนได้ และกลุ่มที่รำโนราตัวอ่อนไม่ได้ รูปแบบของการแสดงโนราโรงเรียนบ้านกะทิงใน ยุคนี้จะเป็นการรำโนราประกอบบทร้องก่อน เช่น บทครูสอน บทสอนรำ และบทประถม (แบบ ตัด) เมื่อรำประกอบบทร้องเสร็จโนราตัวอ่อนจึงจะออกมารำเป็นชุดที่ 2 การออกแสดงครั้งแรกของ โนราโรงเรียนบ้านกะทิงรุ่นที่ 1 คือ งานเกษียณอายุราชการครูผ่องแผ้ว เกณชภิจ

ภาพที่ 1 : จำในงานเกษียณอายุราชการครูพ่อแม่ เกณท์กิจ
ที่มา : โรงเรียนบ้านกะทิง

เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2528 นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ได้ออกรำเป็นครั้งแรก ในงานเกษียณอายุราชการครูพ่อแม่ เกณท์กิจ ณ บ้านกรีก อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงออกรำจำนวน 7 คน การรำครั้งนี้ใช้ดนตรีประกอบการรำจากเทป ซึ่งได้บันทึกมาจากวงดนตรีในราชของวิทยาลัยครูสงขลา

ภาพที่ 2 : จำในงานทอดกฐินวัดนาทวี
ที่มา : โรงเรียนบ้านกะทิง

ต่อมาประมาณเดือน พฤศจิกายน 2528 ในราโรงเรียนบ้านกะทิงได้ออกรำครั้งที่ 2 ณ วัดนาทวี ตำบลนาทวี อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ได้นำนักเรียนออกรำ

จำนวน 2 ชุด คือ รำบทครูสอน จำนวน 6 คน และรำโนราตัวอ่อน จำนวน 5 คน การรำครั้งนี้ใช้ดนตรีสดบรรเลงประกอบการรำ

การนำโนราบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลาออกแสดงแต่ละครั้ง นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ให้โนราสาโรช นาคะวิโรจน์ ครูโนราจากวิทยาลัยครูสงขลาช่วยกลั่นกรองทำรำก่อนเสมอ จึงเป็นจุดเริ่มต้นทำให้โนราโรงเรียนบ้านกะทิงได้มีโอกาสร่วมแสดงกับคณะโนราวิทยาลัยครูสงขลา รำในงานที่ใหญ่มากขึ้น และนอกเขตพื้นที่อำเภอนาทวีมากขึ้น เช่น ได้มีโอกาสรำกรุงเทพมหานคร ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 : รำในงานการแสดงศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษาครั้งที่ 39สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร
ที่มา : โรงเรียนบ้านกะทิง

ภาพที่ 4 : รำในงานเทศกาลท่องเที่ยวเมืองไทย ณ สวนสยาม กรุงเทพมหานคร วันที่ 1 พ.ค. 2530
ที่มา : โรงเรียนบ้านกะทิง

ภาพที่ 5 : จำโนราหน้าพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี
ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อปี 2533
ที่มา : โรงเรียนบ้านกะทิง

การฝึกโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา แม้นักเรียนรุ่นที่ 1 สามารถออกรำได้แล้วแต่นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ยังคงฝึกนักเรียนรุ่นใหม่เรื่อยๆ โดยใช้วิธีการเดียวกัน คือ ฝึกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-4 ฝึกจำนวนมากแล้วคัดเลือกนักเรียนที่รำได้ ทำให้โรงเรียนมีการรำโนราอย่างต่อเนื่อง เมื่อนักเรียนรุ่นที่ 1 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นที่ 6 ก็ยังมีนักเรียนรุ่นที่ 2 สามารถพานักเรียนออกรำได้อย่างต่อเนื่อง นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ฝึกโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตั้งแต่ปี 2528 - 2538 เป็นระยะเวลาทั้งหมด 10 ปี มีนักเรียนที่สามารถรำโนราได้ทั้งหมดจำนวน 5 รุ่น มากกว่า 50 คนและมีชื่อเสียงอย่างต่อเนื่อง นอกจากโรงเรียนบ้านกะทิงมีครูโนราที่มีความเชี่ยวชาญทางการรำโนราอย่างนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ในโรงเรียนแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมที่ทำให้โนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้จักของคนทั่วไปจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลภายนอก ได้แก่

- นายไตรรงค์ สุวรรณศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นได้มอบเงินสนับสนุนเพื่อซื้อเทริดให้กับโนราโรงเรียนบ้านกะทิงจำนวน 6 ยอด
- นายนิคม ช่วงชูวงศ์ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนนาทวีวิทยาคม และเป็นนักข่าวท้องถิ่นได้เขียนข่าวโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ลงคอลัมน์ทั่วเมืองไทย หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เมื่อวันที่ 19 และ 22 กุมภาพันธ์ 2538

10.รำในพิธีเปิดโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ตำบลคลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เมื่อปี 2534

11. รำในรำนหน้าพระที่นั่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชทินนิตตามาตุ ในงานพิธีเปิดศูนย์ 90 พรรษา ณ วัดในวัง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เมื่อปี 2535

12.รำในรำนในงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านของสำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี 2535

13. รำในรำนในงานคืนสู่เหย้า วิทยาลัยการปกครอง เมื่อปี 2535

4.1.2 รางวัลที่เคยได้รับ

1.รางวัลชนะเลิศการประกวดทำรำนในรำน ระดับประถมศึกษา เนื่องในงานวันประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2531

2.รางวัลชนะเลิศการประกวดการแสดงศิลปะพื้นบ้าน ระดับประถมศึกษาของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ด้วยพระราชนิพนธ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี 2538

ภาพที่ 6 : โล่รางวัลชนะเลิศการประกวดทำรำนในรำน ระดับประถมศึกษา เมื่อปี 2531

ที่มา : ทศนีนยา คัญทะชา

4.2 การถ่ายทอดการรำโนราบทยประถม

โนราบทยประถม เป็นการรำประกอบการร้องบท หรือการรำตีบทของโนรา บทยประถม ประพันธ์ด้วยกลอนหก บรรเลงด้วยจังหวะเพลงทับเพลงโทน เนื้อหาของบทร้องเกี่ยวกับเทพเจ้า ดอกไม้ วิถีชีวิต ลักษณะท่ารำมีทั้งการรำเป็นกลุ่ม รำคู่ เป็นต้น ก่อนที่จะถ่ายทอดการรำโนราบทยประถมให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลานั้นได้มีกระบวนการถ่ายทอดอย่างเป็นขั้นตอนตามหลักสูตรการฝึกรำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการยืดหยุ่นร่างกาย การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนรา การวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำโนรา การรำประสมท่า การรำบทยประถม และการรำเพลงครู นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ที่เข้าร่วมรับการถ่ายทอดโนราบทยประถมมีทั้งหมดจำนวน 14 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการถ่ายทอดดังต่อไปนี้

4.2.1 การยืดหยุ่นร่างกาย

การยืดหยุ่นร่างกายเป็นขั้นตอนที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมของร่างกายและกล้ามเนื้อสำหรับการรำโนรา นักเรียนที่เริ่มฝึกโนราครั้งแรกต้องมีการยืดหยุ่นร่างกายก่อน เพื่อคลายกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นส่วนต่างๆ ของร่างกาย ลักษณะท่าที่นำมาใช้ในการยืดหยุ่นร่างกายคล้ายกับท่าโยคะ ขั้นตอนการยืดหยุ่นร่างกายใช้เวลาประมาณ 30 นาที โดยเริ่มจากท่านั่ง ท่านอน และทำยืน วิธีการฝึกให้นักเรียนทำท่าแต่ละท่าค้างไว้ท่าละ 50 ครั้ง ท่าที่นำมาใช้ในการยืดหยุ่นร่างกายมีทั้งหมดจำนวน 9 ท่า ดังต่อไปนี้

- 4.2.1.1 ท่านั่งยืดเท้าก้มหน้า
- 4.2.1.2 ท่านั่งแยกขาจับปลายเท้า
- 4.2.1.3 ท่ายืดกล้ามเนื้อแบบเท้าเฉียง
- 4.2.1.4 ท่าประกบเท้า
- 4.2.1.5 ท่านั่งพับเพียบ
- 4.2.1.6 ท่ายืดตัว
- 4.2.1.7 ท่าพับตัว
- 4.2.1.8 ท่าชันเข่า
- 4.2.1.9 ท่าเหยียดขาสูง

4.2.1.1 ทำนั่งยืดเท้าก้มหน้า

ภาพที่ 9 : การยืดหยุ่นร่างกาย 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งยืดเท้าไปข้างหน้าให้ขาตึงแล้วก้มตัวลงเอามือจับข้อเท้า พร้อมทั้งกำหนดลมหายใจเข้าออกช้า ๆ นั่งค้างไว้ นับจำนวน 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณขาและหลัง

4.2.1.2 ทำนั่งแยกขาจับปลายเท้า

ภาพที่ 10 : การยืดหยุ่นร่างกาย 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งแยกขาให้เท้าตึงจากนั้นก้มตัวลงเอามือจับปลายเท้าทั้งสองข้าง พร้อมทั้งกำหนดลมหายใจเข้าออกช้า ๆ ทำค้างไว้ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณเท้าและหลัง

4.2.1.3 ทำยืดกล้ามเนื้อแบบเท้าเจียง

ภาพที่ 11 : การยืดหยุ่นร่างกาย 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งพับเท้าซ้ายยืดเท้าขวาไปด้านข้างประมาณ 45 องศา เอามือทั้งสองข้างจับปลายเท้าพร้อมทั้งก้มศีรษะลง ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณขาและหลัง ปฏิบัติสลับกันซ้าย - ขวา

4.2.1.4 ท่าประกบเท้า

ภาพที่ 12 : การยืดหยุ่นร่างกาย 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งยืดเท้าทั้งสองข้างไปด้านหน้า จากนั้นใช้มือทั้งสองข้างจับบริเวณข้อเท้าแล้วดึงเท้าเข้าหาตัวเองก้มศีรษะวางลงบนเท้า ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณโคนขาและหลัง

4.2.1.5 ทำนั่งพับเพียบ

ภาพที่ 13 : การยืดหยุ่นร่างกาย 5
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นั่งพับเพียบทางขวามือขวาจับข้อเท้าขวาแล้วดึงขึ้น ยืดลำตัวตรงมือซ้ายจับเข่าซ้าย ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณขา ข้อเท้า ไหล่ และหลัง ปฏิบัติสลับซ้าย - ขวา

4.2.1.6 ทำยืดตัว

ภาพที่ 14 : การยืดหยุ่นร่างกาย 6
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นอนคว่ำแล้วใช้มือทั้งสองข้างดันลำตัวขึ้นยืดเท่าตึง ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณหลังและสะเอว

4.2.1.7 ท่าพับตัว

ภาพที่ 15 : การยืดหยุ่นร่างกาย 7

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นอนคว่ำแล้วเอามือดันลำตัวขึ้น พับลำตัวไปด้านหลังยกเท้ามาแตะศีรษะ ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณลำคอ หลัง สะเอว และขา

4.2.1.8 ท่าชันเข่า

ภาพที่ 16 : การยืดหยุ่นร่างกาย 8

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนแยกเท้าทั้งสองข้างออกพร้อมทั้งบิดปลายเท้าไปด้านข้างประมาณ 20 นิ้ว จากนั้นบิดลำตัวไปด้านซ้ายพร้อมทั้งย่อตัวลงจนขาขวาตั้ง มือทั้งสองข้างวางซ้อนกันบริเวณเข่าซ้าย ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดหยุ่นกล้ามเนื้อบริเวณน่อง ปฏิบัติสลับซ้าย - ขวา

4.2.1.9 ท่าเหยียดขาสูง

ภาพที่ 17 : การยืดหยุ่นร่างกาย 9

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนตรงแล้ว ใช้มือซ้ายจับที่ข้อเท้าขวาขึ้นให้แขนตั้งพร้อมทั้งย่อตัวลง มือขวากางแขนตั้งระดับไหล่ ทำค้างไว้นับ 50 ครั้ง ทำนี้ช่วยยืดกล้ามเนื้อบริเวณขา สะโพก และหลัง

4.2.2 การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนรา

การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนราเป็นขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการใช้มือของการรำโนรามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ฉายเส้นท่ารำของมือจะเป็นฉากเป็นเหลี่ยมคมชัด จึงใช้กระบวนการวางโครงสร้างมือเพื่อให้นักเรียนมีท่ารำถูกต้องและได้มาตรฐานตามแบบฉบับโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร การวางโครงสร้างมือในแต่ละท่าจะมีขั้นตอน 3-4 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนครูผู้ถ่ายทอดท่ารำโนราเป็นผู้สาธิตพร้อมกับบรรยายประกอบ การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนราเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากสำหรับโนราโรงเรียนบ้านกะทิงเพราะเป็นโรงเรียนที่ไม่มีครูโนราในโรงเรียนเหมือนในอดีต ซึ่งการมีครูโนราในโรงเรียนสามารถฝึกให้นักเรียนได้ทุกวัน สามารถฝึกให้ท่ารำถูกต้องได้ดีกว่า การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการรำโนราได้นำท่ารำหลักของโนรามาใช้ฝึกมีทั้งหมดจำนวน 4 ท่า ดังต่อไปนี้

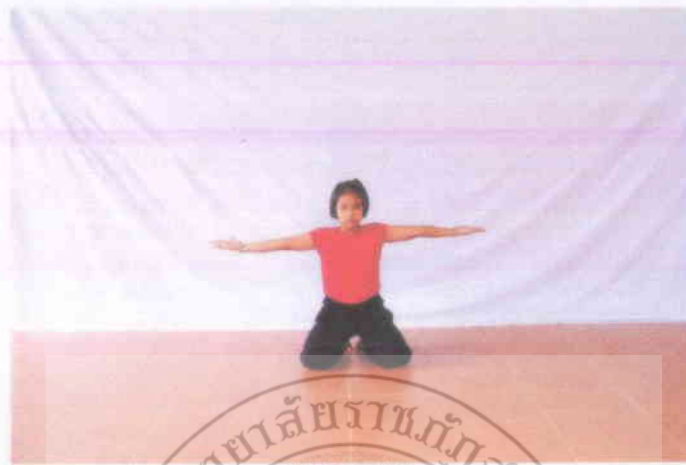
4.2.2.1 ท่าเขาควาง

4.2.2.2 ท่าสอดสร้อย

4.2.2.3 ท่าเพียงเอว

4.2.2.4 ท่าเกล้ามือ

4.2.2.1 ท่าเขาควาย

ภาพที่ 18 : การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 1

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง จากนั้นกางแขนทั้งสองข้างตั้งระเหิด ศีรษะตรง

ภาพที่ 19 : การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาย 2

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้งกำมือทั้งสองข้างแล้วอแขนให้เป็นฉากระดับไหล่ ศีรษะตรง

ภาพที่ 20 : การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาง 3
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้งกำมือทั้งสองข้างแล้ววงแขนให้เป็นฉากระดับไหล่หมุนข้อมือ ศีรษะตรง

ภาพที่ 21 : การวางโครงสร้างมือท่าเขาควาง 4
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้งกำมือทั้งสองข้างแล้ววงแขนให้เป็นฉากระดับไหล่ หมุนข้อมือคลายมือเป็นมือแบท่าเขาควาง ศีรษะตรง ค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้ง

4.2.2.2 ทำสอศร้อย

ภาพที่ 22 : การวางโครงสร้างมือทำสอศร้อย 1
ที่มา :วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง จากนั้นกางแขนทั้งสองข้างตั้งระเหลิ ศีรษะตรง

ภาพที่ 23 : การวางโครงสร้างมือทำสอศร้อย 2
ที่มา :วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มีอชวากางแขนตั้งระดับไหล่กำมือ มือ มือซ้ายกางแขนตั้งยื่นมาด้านหน้ากำมือ ศีรษะตรง

ภาพที่ 24 : การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย 3

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มือขวากำมือพับขึ้นตั้งฉากพร้อม
ทั้งหมดนข้อมือ มือซ้ายกำมือพับขึ้นด้านหน้าพร้อมทั้งกันศอกออกไปด้านข้างให้ข้อมือสูงระดับคิ้ว
ศีรษะตรง

ภาพที่ 25 : การวางโครงสร้างมือท่าสอดสร้อย 4

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มือขวากำมือพับขึ้นตั้งฉากพร้อม
ทั้งหมดนข้อมือ มือซ้ายกำมือพับขึ้นด้านหน้าพร้อมทั้งกันศอกออกไปด้านข้างให้ข้อมือสูงระดับคิ้ว
ศีรษะตรง(ปฏิบัติสลับขวา - ซ้าย)

4.2.2.3 ท่าเพียงเอว

ภาพที่ 26 : การวางโครงสร้างมือท่าเพียงเอว 1
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง จากนั้นกางแขนทั้งสองข้างตั้งระเหิด ศีรษะตรง

ภาพที่ 27 : การวางโครงสร้างมือท่าเพียงเอว 2
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง มือขวากำมือพับแขนให้ตั้งฉากระดับไหล่ มือซ้ายกำมือพับแขนให้ตั้งฉากขนานกับพื้นระดับสะเอว ศีรษะตรง

ภาพที่ 28 : การวางโครงสร้างมือท่าเพียงแหว 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง มือขวาเขาควายนแขนให้ตั้งฉากระดับไหล่ มือซ้ายจับหักข้อมือเข้าหาตัวเองพับแขนให้ตั้งฉากขนานกับพื้นระดับสะเอว ศีรษะตรง(ปฏิบัติสลับขวา - ซ้าย)

4.2.2.4 ท่าเคล้ามือ

ภาพที่ 29 : การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง จากนั้นกางแขนทั้งสองข้างตั้งระดับไหล่ ศีรษะตรง

ภาพที่ 30 : การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ 2
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง มือขวากำมือ
เอามาวางไว้ที่หน้าอกกันข้อศอกขึ้นให้ตั้งขนานกับพื้น มือซ้ายกำมือกางแขนตั้งระดับไหล่ ศีรษะ
ตรง

ภาพที่ 31 : การวางโครงสร้างมือท่าเคล้ามือ 3
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว ลำตัวตรงยืดหลังตั้ง มือขวาแบ
มือแตะหน้าอกกันข้อศอกขึ้นให้ตั้งขนานกับพื้น มือซ้ายจับศอกว่าหักข้อมือกางแขนตั้งระดับไหล่
ศีรษะตรง(ปฏิบัติสลับ)

4.2.3 การวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำโนรา

การวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำโนราเป็นขั้นตอนที่ 3 ของการถ่ายทอดท่ารำโนรา ลักษณะโครงสร้างของเท้าในท่ารำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากรมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ ย่อตัวตลอดเวลา หากรำโดยไม่ย่อตัวทำให้ท่ารำไม่ได้มาตรฐานและขาดความสวยงาม ดังนั้นการวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ นักเรียนที่จะฝึกรำโนราจำเป็นต้องวางโครงสร้างการใช้เท้าก่อนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักของการใช้เท้าสำหรับการรำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากรโดยนำท่ารำต่าง ๆ ของโนรามาใช้ฝึกมีทั้งหมดจำนวน 9 ท่า ดังต่อไปนี้

4.2.3.1 ทำยืนรวมเท้า

4.2.3.2 ทำยืนเท้าวางหลัง

4.2.3.3 ทำยืนกระดกเท้าไปหลัง

4.2.3.4 ทำยืนเปรียบเทียบ

4.2.3.5 ทำชี้หนอน

4.2.3.6 ทำนั่งคุกเข่า

4.2.3.7 ทำชี้หนอนน้อย

4.2.3.8 ทำนั่งชี้หนอนประยุกต์

4.2.3.9 ทำลงจากน้อย

4.2.3.1 ทำยืนรวมเท้า

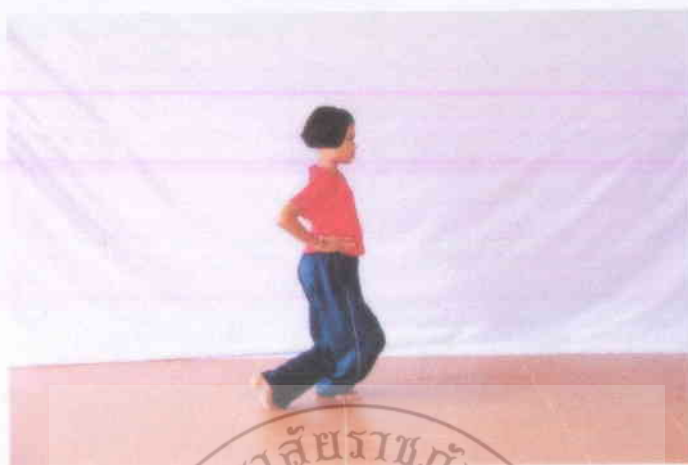

ภาพที่ 32 : การวางโครงสร้างเท้าท่ารวมเท้า

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนตรงเท้าทั้งสองข้างชิดกัน ย่อตัวลงให้หมดเข่า แอ่นอกแอ่นหลัง มือทั้งสองข้างทำวสะแหว ศีรษะตรงปฏิบัติค้างไว้นับ 50 ครั้ง

4.2.3.2 ทำยืนเท้าวางหลัง

ภาพที่ 33 : การวางโครงสร้างเท้าทำยืนเท้าวางหลัง
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนตรงแยกปลายเท้าทั้งสองข้างออกจากกัน ย่อตัวลงแล้วเอาเท้าขวาวางหลังให้หัวเข่าวางกลางน่องเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างสองข้างจับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง ปฏิบัติค้างไว้นับ 50 ครั้ง (ปฏิบัติสลับ)

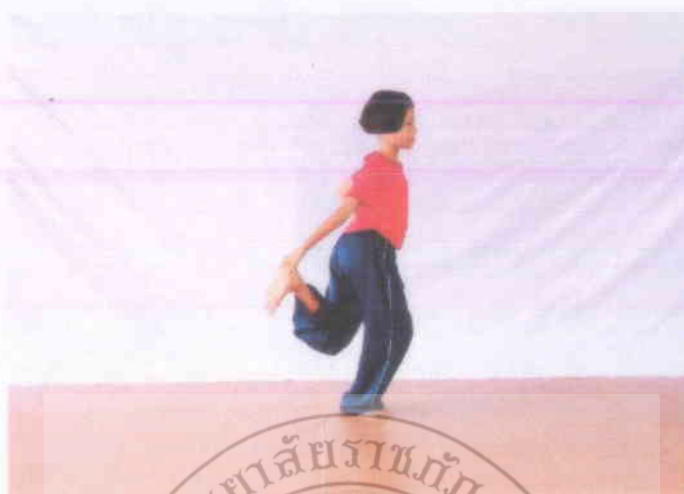
4.2.3.3 ทำยืนกระดกเท้าไปหลัง

ภาพที่ 34 : การวางโครงสร้างเท้าทำยืนกระดกเท้าไปหลัง
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนตรงแยกปลายเท้าทั้งสองข้างออกจากกัน ย่อตัวลงแล้วกระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างจับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง ปฏิบัติค้างไว้นับ 50 ครั้ง (ปฏิบัติสลับ)

4.2.3.4 ทำยืนเปรียบท่า

ภาพที่ 35 : การวางโครงสร้างเท้าทำยืนเปรียบท่า

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนตรงแยกปลายเท้าทั้งสองข้างออกจากกัน ย่อตัวลงแล้วกระดกเท้าซ้ายเฉียงเท้าไปทางขวามือขวาจับสันเท้าซ้าย มือซ้ายจับสะเอวลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง ปฏิบัติค้างไว้นับ 50 ครั้ง (ปฏิบัติสลับ)

4.2.3.5 ทำชี้หนอน

ภาพที่ 36 : การวางโครงสร้างเท้าทำชี้หนอน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวลงมือซ้ายจับข้อเท้าซ้ายแล้วเลื่อนข้อเท้าพาดไว้บนข้อศอก ยกข้อศอกให้สูงระดับไหล่ มือขวาจับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง ค้างท่าไว้นับ 50 ครั้ง

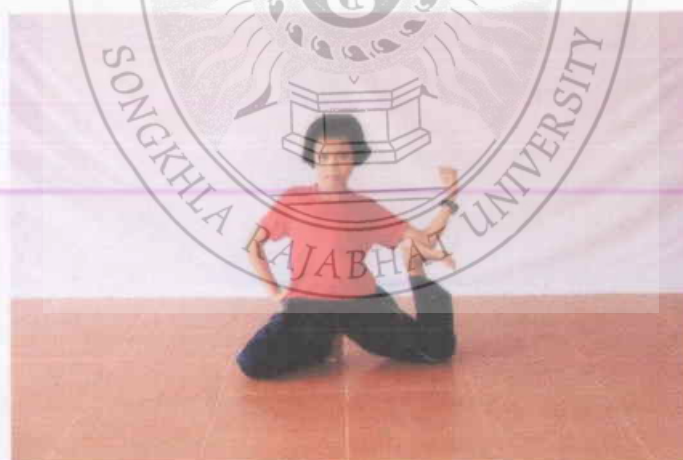
4.2.3.6 ทำนั่งคุกเข่า

ภาพที่ 37 : การวางโครงสร้างเท้าทำนั่งคุกเข่า
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน มือทั้งสองข้างจับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

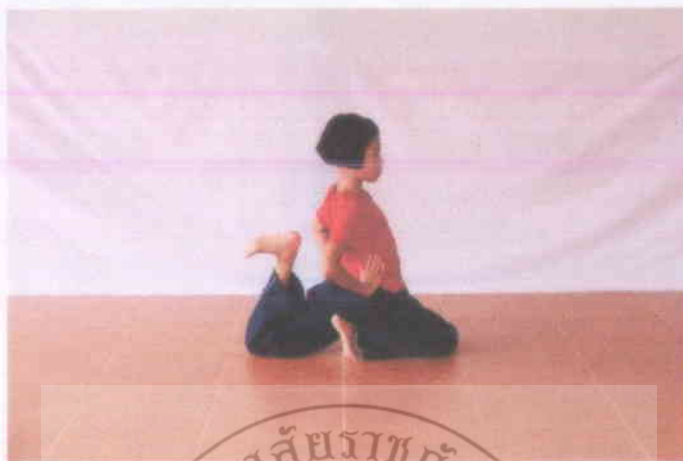
4.2.3.7 ทำนั่งชันนอนน้อย

ภาพที่ 38 : การวางโครงสร้างเท้าทำชันนอนน้อย
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน จากนั้นพลิกเข่าซ้ายยกสันเท้าขึ้น มือซ้ายกำมือพับข้อศอกวางบนฝ่าเท้าซ้าย มือขวาจับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติสลับกัน)

4.2.3.8 ทำนั่งชี้หนอนน้อยประยุกต์

ภาพที่ 39 : การวางโครงสร้างเท้าทำขึ้นนอมน้อยประยุกต์
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน จากนั้นถีบเข่าซ้ายไปด้านหลังยกส้นเท้าขึ้น มือทั้งสองข้างจับสวเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติสลับกัน)

4.2.3.9 ทำลงจากน้อย

ภาพที่ 40 : การวางโครงสร้างเท้าทำลงจากน้อย
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน จากนั้นยกกันขึ้นเท้าขวาวางไปด้านข้างให้ตั้งฉาก บัดปลายเท้าไปด้านข้าง มือทั้งสองข้างจับสวเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติสลับกัน)

4.2.4 การรำประสมท่า

การรำประท่าเป็นขั้นตอนที่ 4 สำหรับการถ่ายทอดท่ารำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง เมื่อวางโครงสร้างมือและเท้าสำหรับการรำโนราแล้ว นักเรียนรู้จักโครงสร้างร่างกายสำหรับการรำ มือและเท้าได้มาตรฐานตามแบบฉบับโนราสายท่าขุนอุปถัมภ์ภนรากร จึงถ่ายทอดรำประสมท่า ใช้เวลาในการถ่ายทอดท่ารำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ประมาณ 30 วัน วันละ 5 ชั่วโมง การรำประสมท่าเป็นการรำพื้นฐานของโนรา รำประสมท่าสายท่าขุนอุปถัมภ์ภนรากรประกอบด้วย การรำเพลงโค เพลงนาดข้า และ เพลงนาดเร็ว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.4.1 การรำเพลงโค

การรำเพลงโคเป็นการเรียงร้อยท่ารำต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน ท่ารำบางท่านำมาท่าแม่บทของโนรา เช่น จากบทครูสอน บทสอนรำ และบทประถม ประกอบการบรรเลงดนตรีจังหวะเพลงโค ลักษณะท่ารำมีทั้งนั่งรำ ยืนรำ ท่ารำเพลงโคที่ได้ถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีทั้งหมดจำนวน 17ท่า ดังต่อไปนี้

- (1) ท่าออกจากฉาก
- (2) ท่าห้องโรง
- (3) ท่าสอดสร้อย
- (4) ท่านั่งเพียงเขว
- (5) ท่าเปรียบท่า
- (6) ท่าพระสุริยงค์
- (7) ท่าชี้หนอน
- (8) ท่าโยนมือ
- (9) ท่าลงฉากเขาควาย
- (10) ท่านั่งไขว้เท้า
- (11) ท่านั่งบนสันเท้า
- (12) ท่าลงฉากเขาควาย
- (13) ท่าเคล้ามือ
- (14) ท่าชี้หนอนน้อยข้างขวา
- (15) ท่าชี้หนอนน้อยข้างซ้าย
- (16) ท่าชี้หนอนประยุกต์

(17) ท่ากลอกแขน

(1)ท่าออกออกจากฉาก

ภาพที่ 41 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกออกจากฉากฉากจังหวะที่ 1 ยืนตรงพนมมือไหว้ระดับหน้าอกกด
ข้อมือทั้งสองข้างลง ลำตัวตรงยืดหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 42 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกออกจากฉากฉากจังหวะที่ 2 ย่อตัวลงจนหมดเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออก
จากกัน มือทั้งสองข้างแตะบริเวณหัวเข่า ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลังศีรษะตรง

ภาพที่ 43 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 3

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 3 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเข้าวางกลาง
 น่องเท้าขวาเปิดส้นเท้าหลังทิ้งน้ำหนักตัวมาที่ขวา มือทั้งสองข้างวาดเป็นวงกลมระดับสะเอว
 ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 44 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 4

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 4 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเข้าวางกลาง
 น่องเท้าขวาเปิดส้นเท้าหลังทิ้งน้ำหนักตัวมาที่เท้าขวา มือขวาแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอว
 มุมเฉียง 45 องศา มือซ้ายวาดมือเป็นวงมาด้านหน้าระดับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง
 ศีรษะตรง

ภาพที่ 45 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 5

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 5 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเท้าวางกลาง
 น่องเท้าขวาเปิดสันเท้าหลังทิ้งน้ำหนักตัวมากที่เท้าขวา มือขวาแกงมือออกไปด้านข้างระดับ
 สะเอวมุมเฉียง 45 องศา มือซ้ายแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45 องศา ลำตัว
 แอนหน้าอกและแอนหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 46 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 6

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 6 จากทำยืนค่อย ๆ ย่อตัวลงนั่งคุกเข่าเข้าเข้าทั้ง
 สองข้างแยกออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มือทั้งสองข้างพนมมือไหวระดับหน้าอกปลายนิ้วชี้เข้า
 หาลำตัว ลำตัวแอนหน้าอกและแอนหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 47 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 7

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 7 นั่งลงจากน้อยเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างพนมมือไหว้ระดับหน้าอกปลายนิ้วชี้เข้าหาลำตัว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติสลับ)

ภาพที่ 48 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 8

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 8 จากท่านั่งลงจากน้อยเท้าขวาเก็บเท้ามาด้านหน้าแล้ววางเข่าลงกับพื้นกระดกเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างพนมมือไหว้ระดับหน้าอกปลายนิ้วชี้เข้าหาลำตัว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 49 : ทำออกจากฉากจังหวัดที่ 9
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวัดที่ 9 นั่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างเริ่มจากจีบหงายระดับสะดือแล้วรวาดมือเป็นวงกลม ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 50 : ทำออกจากฉากจังหวัดที่ 10
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวัดที่ 10 นั่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างจากวาดเป็นวงกลมเปลี่ยนแกนมือขวาไปด้านข้างระดับสะดือเอวทำมุมเฉียงประมาณ 45 องศา ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 51 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 11
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 11 นิ่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือขวาและมือซ้ายแทงมือไปด้านข้างระดับสะเอวทำมุมเฉียงประมาณ 45 องศาลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 52 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 12
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 12 นิ่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือซ้ายท่อนงมือขวาจับหงายส่งไปด้านหลังแขนตั้ง ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(2)ท่าท่องโรง

ภาพที่ 53 : ท่าท่องโรง

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนรวมเท้าย่อตัวลงจนหมดเข่าแล้ววิ่งชอยเท้าเคลื่อนที่ไปด้านหน้าเวที มือซ้ายวาดมือท่องโรง มือขวาจับส่งไปด้านหลังแขนเหยียดตึง ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(2) ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 54 : ท่าสอดสร้อยจังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าสอดสร้อยจังหวะที่ 1 ยืนย่อตัวลงจนหมดเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน มือทั้งสองข้างแตะบริเวณหัวเข่า ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรงหน้า

ภาพที่ 55 : ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 2

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 2 ยื่นย่อตัวลงจนหมดเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน มือทั้งสองข้างใช้ทำรวมมือจับคว่ำระดับคิ้วลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 56 : ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 3

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 3 เริ่มจากยืนด้วยเท้าขวาปิดปลายเท้าไปด้านข้าง 45 องศา ย่อตัวลงจนหมดเข่า กระดกเท้าซ้ายแล้วค่อย ๆ เบี่ยงเท้าวางลงแล้วย่อตัวลงพร้อมกับหมุนตัวไปทางซ้าย 1 รอบ ขณะหมุนแยกเข่าออกจากกัน มือขวาจับคว่ำระดับคิ้ว มือซ้ายตั้งวงเขาควางขณะหมุนรอบตัวเองค่อย ๆ ลดมือลงเรื่อย ๆ ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรงหน้า

(4) ทำนั้งเพียงเอว

ภาพที่ 57 : ทำนั้งเพียงเอว

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งเพียงเอว นั่งคุกเข่าขวาแล้วยกกันขึ้นตั้งเข่าซ้ายมาด้านหน้า มือขวาตั้งวงเขาควางมือซ้ายจับเพียงเอว ยืดลำตัวแอ่นหลัง ศีรษะตรง นับ 6 ครั้ง

(5) ทำเปรียบท่า

ภาพที่ 58 : ทำเปรียบท่า

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำเปรียบท่ายืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายกระดกไปด้านหลัง พร้อมกับเบี่ยงเท้าไปทางซ้าย มือขวาตั้งวงเขาควางมือซ้ายจับหงายวางบนสันเท้าขวาแขนตั้ง ยืดลำตัวแอ่นหลัง ศีรษะตรง นับ 3 ครั้ง

(5) ท่าพระสุริยงค์

ภาพที่ 59 : ท่าพระสุริยงค์

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าพระสุริยงค์ยืนเท้าซ้ายย่อตัวลงหมดเข่า พาดเท้าขวาบนเท้าซ้าย มือขวาจับเป็นวงระดับหน้าอก มือซ้ายตั้งวงเขาควาย ยึดลำตัวแอ่นหลัง ศีรษะตรง นับ 3 ครั้ง

(7) ท่าซี้หนอน

ภาพที่ 60 : ท่าซี้หนอน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าซี้หนอนยืนเท้าซ้ายย่อตัวลงหมดเข่า จากนั้นใช้ข้อศอกมือขวาเกี่ยวปลายเท้าขวาแล้วชูขึ้นให้ปลายเท้าสูงระดับหู มือขวาจับปรกข้าง มือซ้ายเริ่มจากจับหงายบริเวณสะดือแล้ววาดมือเขาควาย ยึดลำตัวแอ่นหลัง ศีรษะตรง นับ 8 ครั้ง

(8) ท่าโยนมือ

ภาพที่ 61 : ท่าโยนมือจังหวะที่ 1
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าโยนมือจังหวะที่ 1 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไป
ด้านหลัง มือทั้งสองข้างแบมือซ้อนมือชนกันระดับหน้าผาก แอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 62 : ท่าโยนมือจังหวะที่ 2
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าโยนมือจังหวะที่ 2 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไป
ด้านหลัง มือทั้งสองข้างวางคว่ำมือเป็นวงกลมระดับสะเอวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 63 : ทำโยนมือจังหวะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 3 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวท่ามุมเฉียง 45 องศา แอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 64 : ทำโยนมือจังหวะที่ 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 4 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างหลังจากแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวท่ามุมเฉียง 45 องศาเคลื่อนมือมาจับหงายระดับสะเอวแล้ววาดมือเขาควาย แอ่นอกแอ่นหลังศีรษะตรง

ภาพที่ 65 : ทำโยนมือจังหวะที่ 5

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 5 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง หลังจากกวาดมือเขาควายแล้วเปลี่ยนมือจับประก้างมือซ้าย 1 ครั้งแล้วเปลี่ยนจับประก้างมือขวา 1 ครั้ง แอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 66 : ทำโยนมือจังหวะที่ 6

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 6 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง มือซ้ายตั้งวงเขาควาย มือขวาจับไว้ข้าง 1 ครั้ง แอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 67 : ท่าโยนมือจิ้งหะที่ 7

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ท่าโยนมือจิ้งหะที่ 7 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่ากระดกเท้าซ้ายไป
ด้านหลัง มือขวาดั้งวงเขาควาย มือซ้ายจับไว้ข้าง 1 ครั้ง แอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(9) ท่าลงจากเขาควาย

ภาพที่ 68 : ท่าลงจากเขาควาย

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ท่าลงจากเขาควายเริ่มจากเท้าทั้งสองข้างชิดกันย่อตัวลง มือทั้งสองข้าง
จับหงายระดับสะดือจากนั้นกระโดดลงจาก ย่อตัวลงให้ขาได้ฉากพร้อมกับวาดมือเขาควายแล้ว
เก็บเท้าหมุนไปทางซ้ายหันหลัง

(10)ทำนั้งไขว้เท้า

ภาพที่ 69 : ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 1 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างจับคว่ำประสานกันวางบนหัวเข่าลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 70 : ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 2 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างจับเพียงเอว จากนั้นเคลื่อนมือด้วยการม้วนมือจับปล่อยเป็นมือแบ 3 ครั้ง พร้อมทั้งเลื่อนระดับมือจากเพียงเอวค่อย ๆ เลื่อนเป็นมือเพียงบ่า ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 71 : ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 3 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างต่อเนื่องจากทำนั้งไขว้เท้ามือเพียงแฉวงแกงมือขึ้นเป็นมือเขาควาย จากนั้นเคลื่อนมือด้วยการหักข้อมือตามจังหวะหน้าทับนับ 6 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 72 : ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจังหวะที่ 4 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างต่อเนื่องจากทำนั้งไขว้เท้ามือเพียงแฉวงแกงมือขึ้นเป็นมือเขาควาย เมื่อหักข้อมือตามจังหวะหน้าทับนับ 6 ครั้งแล้วเลื่อนมือขวาเป็นท่าจับไว้ข้างแล้ววาดมือมาด้านหน้า ปลายนิ้วสูงระดับปาก จากนั้นหักข้อมือตามจังหวะอีก 6 ครั้งแล้วเลื่อนมือซ้ายเป็นจับไว้ข้างแล้ววาดมือซ้ายมาด้านหน้า ปลายนิ้วสูงระดับปาก ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 73 : ทำนั้งไขว้เท้าจิ้งหะที่ 5

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจิ้งหะที่ 5 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างต่อเนื่องจากทำนั้งไขว้เท้าวาดมือมาหน้า เมื่อวาดมือทั้งสองข้างมาหน้าปลายนิ้วสูงระดับปาก แล้วหักข้อมือตามจิ้งหะหน้าทับ 6 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 74 : ทำนั้งไขว้เท้าจิ้งหะที่ 6

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั้งไขว้เท้าจิ้งหะที่ 6 เท้าซ้ายทับเท้าขวาให้หัวเข่าซ้อนกัน มือทั้งสองข้างต่อเนื่องจากทำนั้งไขว้เท้าวาดมือมาหน้า เมื่อวาดมือทั้งสองข้างมาหน้าปลายนิ้วสูงระดับปาก แล้วหักข้อมือตามจิ้งหะหน้าทับครบ 6 ครั้ง วาดมือทั้งสองข้างเป็นท่าพวงมาลา จากนั้นหมุนข้อมือสลับกันพร้อมทั้งเปลี่ยนเท้าขวาไขว้เท้าซ้าย และเปลี่ยนมืออีก 1 ครั้งพร้อมกับเปลี่ยนเท้าซ้ายไขว้เท้าขวา ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(11) ทำนั้งบนสันเท้า

ภาพที่ 75 : ทำนั้งบนสันเท้า
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งบนสันเท้ายกเข่าทั้งสองเข่าขึ้นเหนือพื้น มือทั้งสองข้างแบมือข้อมือชนกันระดับหน้าผากลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(12) ทำลงจากเขาควาย

ภาพที่ 76 : ทำลงจากเขาควาย
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เข่าสองข้างแยกออกจากกันย่อตัวลงให้ได้จาก มือวาดวงเขาควายเคลื่อนมือด้วยการจับ 1 ซ้าง เริ่มจากมือขวาวราทั้งหมด 8 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(13) ท่าเคล้ามือ

ภาพที่ 77 : ท่าเคล้ามือ

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มือขวาจับคว่ำไว้ข้างลำตัวแขนตั้งสูงระดับไหล่ มือซ้ายแบแต่ะบริเวณหน้าอกกันข้อศอกขึ้นให้ขนานกับพื้น การเคลื่อนไหวเริ่มจากมือซ้ายค่อย ๆ เคลื่อนไปสอดใต้มือจับ รำทั้งหมด 3 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(14) ท่าขึ้นนอนน้อยข้างขวา

ภาพที่ 78 : ท่าขึ้นนอนน้อยข้างขวา

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกัน จากนั้นกระดกเท้าขวา มือขวาจับหงายวางบนสันเท้าขวา มือซ้ายวางเขาควาย ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(15) ทำขี้นอนน้อยข้างซ้าย

ภาพที่ 79 : ทำขี้นอนน้อยข้างซ้าย

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

นั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกัน จากนั้นกระดกเท้าซ้าย มือซ้ายจับหาง
วางบนสันเท้าซ้าย มือขวาวางเขาควาย ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(16) ทำขี้นอนประยุกต์

ภาพที่ 80 : ทำขี้นอนประยุกต์

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าขวานั่งคุกเข่าเท้าซ้ายกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างตั้งวงเข
ควาย ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(17) ท่ากลอกแขน

ภาพที่ 81 : ท่ากลอกแขน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าเท้าซ้ายกระดกไปข้างหลัง มือขวาจับปรกข้างมือซ้าย
แบบเหยียดแขนตึงไปข้างหน้าแล้วคลึงแขน 8 ครั้ง จากนั้นเลื่อนมือขวามาคู่ขนานกับมือซ้ายแล้ว
คลึงแขนพร้อมกันสองแขนพร้อมกันอีก 8 ครั้ง

4.2.4.2 การรำเพลงนาต

การรำเพลงนาต คือ การเดินรำของโนรา ซึ่งเป็นรำที่ต่อเนื่องจากการรำเพลงโค การรำเพลงนาตสายท่าบนรูปถั่มกับรำกรประกอบด้วยเพลงนาตช้าและเพลงนาตเร็ว โดยเริ่มจากเพลงนาตช้าจะนั่งรำแล้วค่อยลุกขึ้นเดินรำเป็นวงกลมกระบวนรำเพลงนาตใช้การนับเพื่อความพร้อมเพรียง เมื่อนาตช้าครบก็จะต่อเนื่องด้วยนาตเร็ว ทำรำเพลงนาตที่ได้ถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีทั้งหมดจำนวน 6 ท่า ดังต่อไปนี้

- (1) ท่านาตช้า 1
- (2) ท่านาตช้า 2
- (3) ท่านาตช้า 3
- (4) ท่านาตช้า 4
- (5) ท่านาตช้า 5
- (6) ท่านาตเร็ว

(1)ท่านาตซ้ำ 1

ภาพที่ 82 : ท่านาตซ้ำ 1

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ท่านาตเริ่มจากนั่งคุกเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกันมือซ้ายท่อนงอ มือขวาจับหงายส่งไปด้านหลังแขนตึง เคลื่อนมือสลับกัน นับ 20 ครั้ง ครั้งที่ 6 ยกเข่าทั้งสองข้างขึ้น ครั้งที่ 8 ค่อย ๆ ยกตัวขึ้นลุกขึ้นยืน และครั้งที่ 16 ก้าวเท้าซ้ายเดิน ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(2) ท่านาตซ้ำ 2

ภาพที่ 83 : ท่านาตซ้ำ 2

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

เท้าเดินย่อตัวตลอดเวลา มือขวาวาดมือเขาควาดมือซ้ายจับหงายเคลื่อนมือสลับกันนับ 10 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(3) ทำนาตซ้ำ 3

ภาพที่ 84 : ทำนาตซ้ำ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำเดินย่อตัวตลอดเวลา มือซ้ายวาดมือขวาควายมือขวาจับเพียงเอว
เคลื่อนมือสลับกันนับ 10 ครั้ง ถ้าตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(4) ทำนาตซ้ำ 4

ภาพที่ 85 : ทำนาตสอดสร้อย

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำเดินย่อตัวตลอดเวลา มือซ้ายวาดมือขวาควายมือขวาจับคว่ำข้อมือ
อยู่ระหว่างคิ้วเคลื่อนมือสลับกันนับ 10 ครั้ง ถ้าตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(5) ทำนาตซ้ำ 5

ภาพที่ 86 : ทำนาตซ้ำ 5 จังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าเดินย่อตัวตลอดเวลา มือทั้งสองข้างจับหางส่งไปด้านหลังแขนตั้ง
ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 87 : ทำนาตซ้ำ 5 จังหวะที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าเดินย่อตัวตลอดเวลา มือทั้งสองข้างแบมือข้อมือชนกันระดับสะเอว
ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 88 : ทำนาตซ้ำ 5 จังหวะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าเดินย่อตัวตลอดเวลา มือทั้งสองข้างแบมือวาดเป็นวงระดับสะเอว

ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 89 : ทำนาตซ้ำ 5 จังหวะที่ 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

เท้าเดินย่อตัวตลอดเวลา มือทั้งสองข้างจับคว่ำประสานกันด้านหน้า

ระดับหน้าผาก ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

(6) ทำนาตเร็ว

ภาพที่ 90 : ทำนาตเร็ว

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวลงเท้าขวาวางหลังเท้าวางกลางน่องเท้าซ้ายเปิดส้นเท้าหลังทิ้งน้ำหนักตัวมาที่เท้าซ้าย มือขวาแบตะหนัออกกันข้อศอกขนานกับพื้น มือซ้ายทองโรงการเคลื่อนมือเปลี่ยนจากมือทองโรงเป็นจับส่งหลัง นับ 10 ครั้ง จากนั้นนำเท้าหลังมาชิดเก็บเท้าหันหน้าเข้าในวงนับอีก 10 ครั้ง

4.2.5 การรำบทประถม

การถ่ายทอดบทประถมเป็นขั้นตอนที่ 5 สำหรับการถ่ายทอดทำรำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง เมื่อถ่ายทอดทำรำประสมท่า ซึ่งประกอบด้วยการรำเพลงโค เพลงนาตช้า เพลงนาตเร็วจนสามารถรำได้อย่างถูกต้อง ทำรำได้มาตรฐานตามแบบฉบับท่านขุนอุปถัมภ์นรากร แล้วจึงถ่ายทอดการรำบทประถม(แบบตัด) ใช้เวลาในการถ่ายทอดทำรำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ประมาณ 15 วัน วันละ 5 ชั่วโมง กระบวนการถ่ายทอดเริ่มจากการให้นักเรียนฝึกซ้อมบทปากเปล่า การฝึกซ้อมบทประกอบดนตรีโนรา และการถ่ายทอดทำรำประกอบบทร้อง ลักษณะทำรำจะตีทำตามบทร้องโดยมีรายละเอียดของบทร้องและทำรำดังนี้

บทประณม

ตั้งต้นให้เป็นประณม	ถัดมาพระพรหมสี่หน้า
รำทำสอดสร้อย	ห้อยเป็นพวงมาลา
เวโหยนโยนช้า	ให้น้องนอน
รำทำมาลา	แล้วซัดลงมาเพียงไหล่
พิสมัยร่วมเรียง	เข้ามาเคียงหมอน
รำทำต่างกัน	หันเป็นมอน
มรคาแขกเต้า	บินเข้ารัง
รำทำกระต่ายชมจันทร์	พระจันทร์ทรงกลด

4.2.5.1 บทร้อง : ตั้งต้นให้เป็นประณม

ภาพที่ 91 : ทำตั้งต้นให้เป็นประณม
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนตรงเท้าชิดกัน มือทั้งสองข้างพนมมือไหว้ระดับหน้าอกกดข้อมือลง ลำตัวยืด
หลังตั้ง ศีรษะตรง

4.2.5.2 บทร้อง : ถัดมาขวัญเหอพระพรหม

ภาพที่ 92 : ทำถัดมาขวัญเหอพระพรหม
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

รำเป็นกลุ่ม 4 คน ทั้ง 4 คนยืนตรงหันหน้าเข้าหากันทำมุมทแยงมือทั้งสองข้าง
พนมมือไหว้ระดับหน้าอกกดข้อมือลง ล้ำตัวยืดหลังตั้ง ศีรษะตรง

4.2.5.3 บทร้อง : ถัดมาพระพรหมสีหน้า

ภาพที่ 93 : ทำถัดมาพระพรหม
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

รำเป็นกลุ่ม 4 คน ก้าวเท้าขวาลงฉากหันหน้าเข้าในวงทำมุมทแยง มือทั้งสอง
ข้างพนมมือไหว้ระดับหน้าอกกดข้อมือลง ล้ำตัวยืดหลังตั้ง ศีรษะตรง เมื่อลูกคู่รับบทก้าวเท้าซ้าย
ลงฉากหันหน้าออกนอกวง เปลี่ยนหันหน้าเข้าวงและออกนอกวงเรื่อย ๆ จนกว่าลูกคู่รับบทเสร็จ

4.2.5.4 บทร้อง :แล้วรำเป็นท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 94 :ท่าสอดสร้อย

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

ผู้รำทั้ง 4 คน สอดสร้อยทางขวาหันหน้าออกนอกวง จากนั้นเก็บเท้าด้วยมือ สอดสร้อยกลับมายังตำแหน่งเดิมของตัวเอง ลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.5 บทร้อง : สอดแล้วตะสาวสอดสร้อย

ภาพที่ 95 : ท่าสอดสร้อย

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

เมื่อเก็บเท้ากลับมายังตำแหน่งเดิมแล้ว สอดสร้อยทางซ้ายอีก 1 ครั้งลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.6 บทร้อง : แล้วย้อยเป็นพวงมาลา

ภาพที่ 96 : ท่าพวงมาลัย
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวเท้าซ้ายวางหลังเท้าขวางกลางน่องเท้าขวาเปิดสันเท้าซ้าย มือทั้งสองข้าง
จับคว่ำประสานด้านหน้าระดับหน้าผาก ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.7 บทร้อง : โหนท่าเวโหยนโยนซ้ำนี้ท่าเวโหยนโยนซ้ำ

ภาพที่ 97 : ท่าเวโหนโยนซ้ำ
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวเท้าซ้ายวางหลังเท้าขวางกลางน่องเท้าขวาเปิดสันเท้าซ้าย มือซ้ายแบมือ
หงายมือยื่นไปด้านหน้าขนานกับพื้น มือขวาตะแคงมือแบแล้วพัดมือไปทางมือซ้าย ลำตัวแอ่นออก
แอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.8 บทร้อง : อ้อแก้วข้าเทอให้น้องนอน

ภาพที่ 98 : ทำนองนอน

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ผู้รำแถวหลังนั่งลงจากน้อยเท้าซ้าย มือซ้ายแบมือวางบนเข่าซ้าย มือขวาตะแคงมือแบแล้วพัดมือไปทางมือซ้าย ลำตัวยืดหลังตรง ศีรษะตรง ผู้รำแถวหน้านั่งพับเพียบไปทางขวามือซ้ายตะแคงบริเวณหูเทริดข้อศอกวางบนมือซ้ายของผู้รำแถวหลัง มือขวาตะแคงบริเวณหัวเข่าขวา ลำตัวยืดหลังตรง ศีรษะเอียงขวา

4.2.5.9 บทร้อง : ไหนรำเป็นท่าผาลานี่รำเป็นท่าผาลา

ภาพที่ 99 : ท่าผาลา

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

เท้าขวายืนย่อตัวลงเท้าซ้ายยกขึ้นกันเข่าออกขนานกับพื้น มือทั้งสองข้างแบมือตั้งเหมือนวงเขาควยแต่บิดปลายนิ้วไปด้านนอก ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.9 บทร้อง : แล้วขัดลงมาเพียงไหล่ขัดแล้วสาวเพียงไหล่

ภาพที่ 100 : การรำท่าเพียงไหล่
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวาเปิดสันเท้าซ้ายมือทั้งสองข้าง
แบมือไว้ข้างลำตัว หักข้อศอกให้ปลายนิ้วสูงระดับไหล่ ลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.10 บทร้อง : ทำพิศมัยร่วมเรียง พิศมัยร่วมเรียง

ภาพที่ 101 : ทำพิศมัยร่วมเรียง
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวาเปิดสันเท้าซ้าย มือทั้งสองข้าง
เริ่มจากมือแบคว้ามือระดับสะเอวแล้วพลิกหงายมือขึ้นนำมาประกอบกันแล้วตะแคงมือต่อกันมือ
ขวาอยู่บนมือซ้าย ลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.11 บทร้อง : อ้อแก้วข้าเหอเข้ามาเคียงหมอน

ภาพที่ 102 : ทำเคียงหมอน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำนอนตะแคงหันหน้าเข้าหากัน ผู้รำนัดานขวามือขวาตะะเทริด มือซ้ายแบ่มือ
แนบลำตัวเหยียดมือตั้ง ผู้รำนัดานซ้ายมือซ้ายตะะเทริด มือขวาแบ่มือแนบลำตัวเหยียดมือตั้ง

4.2.5.12 บทร้อง : ไหนรำเป็นท่าต่างกัน นีรำเป็นท่าต่างกัน รำไปหล่าวสาวเหอ

ภาพที่ 103 : ท่าต่างกัน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำแถวหน้าด้านขวาหน้ารำทำชี้หนอนน้อยทางขวา ส่วนผู้รำแถวหน้าทางซ้ายรำ
ทำชี้หนอนน้อยทางซ้าย ผู้รำแถวหลังลงจากเขาควายทั้งสองคน ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.13 บทร้อง : แล้วค่อยมาให้เป็นมอน

ภาพที่ 104 : ทำหันเป็นมอนจังหวะที่ 1
ที่มา :วิระเดช ทองคำ

ยืนประสมเท้าย่อตัวลงหมดเข่า มือซ้ายทอ้งโรงมือขวาจับหงายส่งหลังหักข้อมือ
ขึ้นเหยียดแขนตึง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง การเคลื่อนที่วงทอ้งโรงเป็นวงกลม

4.2.5.14 บทร้อง : นีหันให้เป็นมอน

ภาพที่ 105 : ทำหันเป็นมอนจังหวะที่ 2
ที่มา :วิระเดช ทองคำ

ผู้รำหันหน้าเข้าในวงยืนย่อตัวลงหมดเข่าด้วยเท้าขวาเท้าซ้ายกระดกแล้วเบี่ยงไป
ทางขวาแล้ววางกับพื้นหมุนรอบตัวเองทางซ้าย มือทั้งสองข้างวาดมือเป็นวงระดับหน้าอก ลำตัว
แอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.15 บทร้อง : ไนมรคาแขกเต้า นีมรคาแขกเต้า

ภาพที่ 106 : ทำมรคาแขกเต้า

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำหันหน้าตามวงเวียนย่อตัวลงหมดเข่าด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายวางส้นเท้าด้านหน้า
เท้าขวา มือขวากำมือองนิ้วชี้มือซ้ายแบมือแตะบริเวณข้อมือขวา ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.16 บทร้อง : บินไปหลัวสาวเหอ

ภาพที่ 107 : ทำบิน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำหันหน้ามาวงเวียนย่อตัวด้วยเท้าขวา เท้าซ้ายยกหน้าจากนั้นเคลื่อนตัวด้วยการ
เดินย่างเท้า มือทั้งสองข้างหยิบผ้าห้อยข้างจับคว่ำกางแขนตึง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.17 บทร้อง : ไม่มีบทร้อง

ภาพที่ 108 : ท่าไชร์ขัน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำหันหน้าตามวง นั่งคุกเข่ามือซ้ายทองโรงท่ามมเฉียงเข้าในวงมือซ้ายจับหงาย
ส่งหลังเหยียดแขนตั้ง ปฏิบัติสลับกันซ้าย-ขวา 4 ครั้ง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ส่ายศีรษะล้อกับ
มือทองโรง

4.2.5.18 บทร้อง : ไม่มีบทร้อง

ภาพที่ 109 : ท่านกเดิน

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ผู้รำหันหน้าตามวง นั่งบนส้นเท้าแล้วตีตเท้าที่ละข้างเริ่มจากเท้าซ้ายนับ 7 ครั้ง
มือทั้งสองข้างเริ่มจากจับคว่ำเหยียดแขนตั้งข้างลำตัวแล้วสับมือเป็นมือแบบหักข้อศอกขึ้นระดับ
สะเอว จากนั้นนั่งกระโดดจิ้งหรีด 7 ครั้ง จิ้งหรีดเร็ว 7 ครั้ง มือเหมือนเดิม จากนั้นค่อย ๆ ลุก
ขึ้นทองโรงไปตามวง ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.5.19 บทร้อง : นิมรคาแขกเต้าอ้อแก้วข้าบินเข้าวัง

ภาพที่ 110 : ท้วแขกเต้าเข้าวัง

ที่มา : วิชาเดช ทองคำ

ผู้รำ 3 คน นั่งคุกเข่าหันหน้าเข้าในวง มือทั้งสองข้างแบมือส่งไปด้านข้างสูง ระดับสะเอวต่อกันเป็นวงกลม ถ้าตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง ส่วนผู้รำอีก 1 คน นั่งชันเข่า ขวามือขวาจับคว่ำข้อศอกวางบนเข่าขวา มือซ้ายจับส่งหลัง ถ้าตัวแอ่นหลัง ศีรษะก้มให้น้ำผากวางบนมือจับด้านขวา

4.2.5.20 บทร้อง : ไหนท่ากระต่ายชนจันทร์ ชมไปหล่าสาวเหอ

ภาพที่ 111 : ท่ากระต่ายชนจันทร์

ที่มา : วิชาเดช ทองคำ

ผู้รำ 3 คนนั่งพับเพียบไปทางขวา มือทั้งสองข้างแบมือประสานกันโดยให้หัวแม่มือเกี่ยวกันได้ จากนั้นกดข้อมือตามจังหวะหน้าทับเริ่มจากทางขวาแล้วค่อย ๆ เคลื่อนไปทางซ้าย นับ 8 ครั้งแล้วค่อย ๆ หมอบลง รำซ้ำ 3 ชุด ส่วนผู้รำอีก 1 คนในวงกลม ลงจากวาดมือเขาควาดแล้วหักข้อมือตามจังหวะหน้าทับ 8 ครั้ง แล้วค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นมือจับคว่ำทั้งสองข้างพร้อมสั้นข้อมือ ถ้าตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

42.521 บทร้อง : โขนท่าพระจันทร์ทรงกลด นีท่าพระจันทร์ทรงกลด รักหนาเจ้า

งามงามเหอ

ภาพที่ 112 : ท่าพระจันทร์ทรงกลด

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ผู้รำ 2 คนเป็นฐานด้วยท่าลงฉาก มีนอกวาดมือเขาควาย มือในจับขาผู้รำที่ขึ้น
รำบนฐาน ผู้รำ 1 คนขึ้นบนฐานด้วยท่าลงฉากเขาควาย ส่วนผู้รำอีก 1 คน ลงฉากวาดมือเขาควายด้านหน้า ลำตัวแอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

2.4.6 การรำท่าครู

การถ่ายถอดการรำเพลงครูเป็นขั้นตอนที่ 6 สำหรับการถ่ายถอดท่ารำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง เมื่อถ่ายถอดการรำบทประณพจนนักเรียนสามารถรำเองร้องเองได้ จึงถ่ายถอดการรำเพลงครู ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการรำสุดท้ายสำหรับรำชุด หรือรำหมู่ตามแบบฉบับโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์ภนรากร การรำท่าครู ใช้เวลาในการถ่ายถอดท่ารำให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ประมาณ 5 วัน วันละ 5 ชั่วโมง กระบวนการฝึกเริ่มจากการให้นักเรียนทำท่าหนึ่งค้างไว้นับท่าละ 2 ครั้ง จากนั้นให้รำเข้ากับจังหวะรำเคลื่อนเป็นวงกลม ท่ารำที่ใช้ฝึกมีทั้งหมดจำนวน 7 ท่าดังต่อไปนี้

- 4.2.6.1 ท่าประนมมือ
- 4.2.6.2 ท่าจีบขวา
- 4.2.6.3 ท่าจีบซ้ายเพียงเอว
- 4.2.6.4 ท่าจีบขวาไว้หลัง
- 4.2.6.5 ท่าจีบข้างเพียงบ่า

4.2.6.6 ท่าจีบขวาเสมอนหน้า

4.2.6.7 ท่าเขาควาย

4.2.6.1 ท่าประนมมือ

ภาพที่ 113 : ท่าประนมมือ
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

เท้าขวาขึ้นย่อตัวหมดเข่าเท้าซ้ายยกหน้า มือทั้งสองข้างพนมมือระดับหน้าอกกด
ข้อมือลง ลำตัวแอ่นนอกแอ่นหลังศีรษะตรง

4.2.6.2 ท่าจีบขวา

ภาพที่ 114 : ท่าจีบขวา
ที่มา : วีระเดช ทองคำ

เท้าซ้ายขึ้นย่อตัวหมดเข่าเท้าขวายกหน้า มือขวาจีบคว่ำส่งไปข้างลำตัวสูงระดับไหล่ มือ
ซ้ายมือแบปบริเวณหน้าอกกันข้อศอก ลำตัวแอ่นนอกแอ่นหลังศีรษะตรง

4.2.6.3 ทำจีบซ้ายเพียงเอว

ภาพที่ 115 : ทำจีบซ้ายเพียงเอว

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

เท้าขวายืนย่อตัวหมดเข่าเท้าซ้ายยกหน้า มือซ้ายจีบหงายเพียงเอวมือขวาวาดมือ
เขาควาย ลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.6.4 จีบขวาไว้หลัง

ภาพที่ 116 : ทำจีบขวาไว้หลัง

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

เท้าซ้ายยืนย่อตัวหมดเข่าเท้าขวายกหน้า มือขวาจีบหงายส่งไปกลางหลัง มือขวา
วาดมือเขาควายลำตัวแอ่นอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.6.5 ทำจีบข้างเพียงป่าช้า

ภาพที่ 117 : ทำจีบข้างเพียงป่าช้า

ที่มา :วิระเดช ทองคำ

เท้าขวายืนย่อตัวหมดเข่าเท้าซ้ายยกหน้า มือซ้ายจีบหงายเพียงป่ามือขวาวาดมือ
เขาควาย ลำตัวแอ่นนอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.6.6 ทำจีบขวาเสมอหน้า

ภาพที่ 118 : ทำจีบขวาเสมอหน้า

ที่มา :วิระเดชทองคำ

เท้าซ้ายยืนย่อตัวหมดเข่าเท้าขวายกหน้า มือขวาจีบคว่ำอยู่บริเวณระหว่างคิ้วมือ
ซ้ายวาดมือเขาควาย ลำตัวแอ่นนอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.2.6.7 ท่าเขาควาย

ภาพที่ 119 : ท่าเขาควาย
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าเขาควายเป็นย่อตัวหมดเข่าเท้าซ้ายยกหน้า มือทั้งสองข้างวาดมือเขาควาย ลำตัว
แอ่นออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3 การถ่ายทอดการรำโนราตัวอ่อน

โนราตัวอ่อน เป็นการรำเพื่ออวดลีลาความสามารรถเฉพาะ ลักษณะท่ารำเป็นการอวดลีลา
ท่ารำที่มีความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ ประกอบการบรรเลงดนตรีโนราสำหรับนักเรียนที่เข้ารับการ
ถ่ายทอดโนราตัวอ่อน ได้ผ่านขั้นตอนการยืดหยุ่นร่างกาย การวางโครงสร้างการใช้มือสำหรับการ
รำโนรา การวางโครงสร้างการใช้เท้าสำหรับการรำโนรา การรำเพลงโค เหมือนกับการถ่ายทอด
การรำโนราบทประถม หลังจากนั้นจึงคัดเลือกนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2
จำนวน 8 คน ซึ่งสังเกตจากการยืดหยุ่นร่างกาย นักเรียนทั้ง 8 คน มีกระดูกที่อ่อน มีความ
อดทนพอที่จะสามารถถ่ายทอดการรำโนราตัวอ่อนได้ กระบวนการถ่ายทอดท่ารำโนราตัวอ่อน
ให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลาผู้วิจัยใช้เวลาในการ
ฝึกประมาณ 5 เดือน ใน 1 เดือนได้ฝึก 8 วัน วันละ 5 ชั่วโมง การฝึกรำโนราตัวอ่อนใน
ลักษณะที่ไม่ได้ฝึกต่อเนื่องทุกวัน ผู้วิจัยใช้วิธีการให้นักเรียนฝึกเป็นการบ้าน โดยให้การบ้าน
สัปดาห์ละ 1 ท่า และส่งการบ้านทุกสัปดาห์ นักเรียนบางคนสามารถฝึกได้สัปดาห์ละ 1 ท่า แต่
บางคนต้องใช้เวลามากกว่า 1 สัปดาห์ เพราะกระดูกและกล้ามเนื้อของนักเรียนมีความอ่อนตัวไม่

เท่ากัน กระบวนการฝึกในราตัวอ่อนของนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 การตัดร่างกายด้วยท่าตัวโนราตัวอ่อน

การถ่ายทอดการรำโนราตัวอ่อนต้องอาศัยกระบวนการตัดร่างกาย เพื่อให้กระดูกและกล้ามเนื้อของร่างกายอ่อนตัว สามารถรำโนราตัวอ่อนโดยไม่เจ็บกล้ามเนื้อ ลักษณะท่าที่นำมาตัดร่างกายนั้นเป็นท่าที่ใช้ในการรำโนราตัวอ่อนทั้งหมด แต่ละท่ามีวิธีการตัดร่างกายอย่างเป็นขั้นตอน กระบวนการตัดร่างกายเพื่อรำโนราตัวอ่อนผู้ถ่ายทอดต้องมีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะ หากครูผู้ถ่ายทอดไม่มีความชำนาญอาจเกิดอันตรายกับนักเรียนได้ นอกจากนี้ต้องมีจิตวิทยาการถ่ายทอดควบคู่ไปด้วย โดยการสังเกตความอดทนของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะมีความอดทนไม่เท่ากัน สืบเนื่องจากการเลี้ยงดูในครอบครัว สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพ่อแม่เลี้ยงดูแบบตามใจ นักเรียนกลุ่มนี้อยู่บ้านไม่ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเลยจึงทำให้มีความอดทนน้อย และกลุ่มพ่อแม่เลี้ยงดูแบบไม่ตามใจ นักเรียนกลุ่มนี้อยู่บ้านพ่อแม่ให้ช่วยทำงานบ้านจึงมีความอดทนสูงกว่า ผู้วิจัยจะตัดร่างกายนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน นักเรียนกลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตามด้วยตนเองผู้วิจัยและวิทยากรไม่ตัดร่างกายให้นักเรียน เพราะหากผู้วิจัยและวิทยากรตัดร่างกายจนเจ็บกล้ามเนื้อนักเรียนกลุ่มนี้จะอดติกับการรำโนรา และจะไม่ยอมฝึกโนราอีกเลย จึงใช้เลือกใช้วิธีการนี้ให้ปฏิบัติด้วยตนเอง ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตามด้วยตนเองพร้อมทั้งผู้วิจัยและวิทยากรตัดร่างกายให้นักเรียนด้วย ท่าที่ใช้ในการตัดร่างกายมีทั้งหมด 8 ท่า ดังต่อไปนี้

- 4.3.1.1 ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนน้อย
- 4.3.1.2 ตัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ
- 4.3.1.3 ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนประยุกต์แบบที่ 1
- 4.3.1.4 ตัดร่างกายท่าไขทองห้อยน้อย
- 4.3.1.5 ตัดร่างกายท่าขึ้นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 2
- 4.3.1.6 ท่านอนเท้าพาดคอ
- 4.3.1.7 ตัดร่างกายท่าไขทองห้อย
- 4.3.1.8 ท่าพาดในลาดประยุกต์

4.3.1.1 ดัดร่างกายท่าซี้หนอนน้อย

ภาพที่ 120 : ดัดร่างกายท่าซี้หนอนน้อย
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่าซี้หนอนน้อยเริ่มจากนั่งคุกเข่าแยกเข่าออกจากกันให้กว้าง จากนั้นกระดกเท้าขวาขึ้นใช้มือขวาถือข้อเท้าขวา มือซ้ายทำวสะเอวแล้วค่อย ๆ เอนลำตัวให้ศีรษะวางบนสันเท้าขวา การดัดครั้งแรก ๆ ศีรษะจะวางไม่ถึงสันเท้า นักเรียนแต่ละคนสามารถเอนลำตัวได้แค่ไหนก็ให้ทำค้างไว้แค่นั้นแล้วนับ 50 ครั้ง แล้วสลับดัดด้านซ้าย การดัดร่างกายท่าซี้หนอนน้อยนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ใช้เวลาในการฝึกท่าซี้หนอนน้อย 1 สัปดาห์

4.3.1.2 ดัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ

ภาพที่ 121 : ดัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ 1
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ภาพที่ 122 : ดัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอ 2
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่านั่งเท้าพาดคอเริ่มจากนั่งพับเท้าขวา เท้าซ้ายใช้มือซ้ายจับบริเวณน่องและมือขวาจับบริเวณสันเท้า จากนั้นใช้มือทั้งสองข้างดึงขาขึ้นให้รู้สึกเส้นเอ็นบริเวณเท้าตึงค้างไว้ 1 วินาทีแล้วเอียง ทำซ้ำ 50 ครั้ง แล้วเอียงขาพาดที่คอ(ปฏิบัติสลับขวา – ซ้าย) นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกท่าขาพาดคอได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 1 เดือน

4.3.1.3 ดัดร่างกายทำนอนซีहनอนประยุกต์ แบบที่ 1

ภาพที่ 123 : ดัดร่างกายทำนอนซีहनอนประยุกต์ แบบที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายทำนอนซีहनอนประยุกต์ แบบที่ 1 เริ่มจากนั่งคุกกระดกเท้าซ้ายไปด้านหลัง แล้วใช้มือทั้งสองข้างค้ำกับพื้นช่วงลำตัว จากนั้นเอนลำตัวลงช้า ๆ ให้ศีรษะวางลงบนสันเท้า (ปฏิบัติสลับขวา – ซ้าย) นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกทำนอนซีहनอนประยุกต์ได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 1 เดือน

4.3.1.4 ดัดร่างกายทำไซของห้อยน้อย

ภาพที่ 124 : ดัดร่างกายทำไซของห้อยน้อย 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ภาพที่ 125 : ดัดทำไซของห้อยน้อย 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายทำไซของห้อยน้อยเริ่มจากนั่งคุกเข่าจากนั้นยกกันขึ้นแล้วใช้มือทั้งสองข้างจับบริเวณข้อเท้า จากนั้นค่อย ๆ เอนลำตัวให้ศีรษะห้อยลงค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้ง ฝึกจนร่างกายอ่อนตัวมากขึ้น ขั้นที่ 2 ให้นักเรียนเอาศีรษะวางบนสันเท้าทั้งสองข้างโดนใช้มือค้ำพื้นก่อน จนกว่าจะลงได้เองโดยไม่ต้องใช้มือช่วย นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกทำไซของห้อยน้อยได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 1 เดือน

4.3.1.5 ดัดร่างกายท่าซึ่หนอนประยุกต์ แบบที่ 2

ภาพที่ 126 : ดัดร่างกายท่าซึ่หนอนประยุกต์ แบบที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่าซึ่หนอนประยุกต์ แบบที่ 2 นั่งคุกเข่าจากนั้นเหยียดขาขวาไปด้านหลังใช้มือทั้งสองข้างคว้ากับพื้นข้างลำตัว จากนั้นค่อย ๆ เอนลำตัวห้อยศีรษะลงค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้งนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกท่านอนขวลาดกับพื้นได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 2 สัปดาห์

4.3.1.6 ดัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอ

ภาพที่ 127 : ดัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอ 1

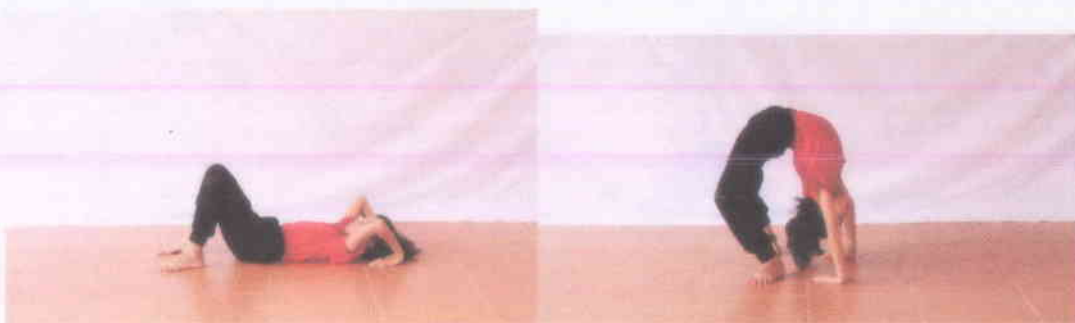
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ภาพที่ 128 : ดัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่านอนเท้าพาดคอเริ่มจากนอนหงายใช้มือทั้งสองข้างสอดใต้ขา แล้วจับบริเวณข้อเท้าดึงเท้าวางกับพื้นเหนือศีรษะค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้ง ขั้นที่สองใช้เท้าทั้งสองข้างเกี่ยวกันแล้วดันศีรษะขึ้น แล้วกำมือยกเป็นฉากเขาควางแล้วใช้ข้อศอกดันขาทั้งสองข้างค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้งนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกท่านอนเท้าพาดคอได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 2 สัปดาห์

4.3.1.7 ดัดร่างกายท่าไชทองน้อย

ภาพที่ 129 : ดัดร่างกายท่าไชทองน้อย 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ภาพที่ 130 : ดัดร่างกายท่าไชทองน้อย 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่าไชทองน้อยเริ่มจากนอนหงายแล้วชันเข่าขึ้น มือทั้งสองข้างค้ำกับพื้นบริเวณข้างหู จากนั้นดันตัวขึ้นให้สูงที่สุดค้างท่าไว้นับ 50 ครั้ง นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกท่าไชทองน้อยได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 1 เดือน

4.3.1.8 ดัดร่างกายท่าพดในถาดประยุกต์

ภาพที่ 131 : ดัดร่างกายท่าพดในถาดประยุกต์

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

การดัดร่างกายท่าพดในถาดประยุกต์เริ่มจากนอนคว่ำ จากนั้นมือทั้งสองข้างส่งไปด้านหลังจับปลายเท้าแล้วดึงขึ้นพร้อมทั้งแอ่นลำตัวไปด้านหลังค้างท่าไว้ นับ 50 ครั้ง นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงสามารถฝึกท่าพดในถาดประยุกต์ได้ทุกคนใช้เวลาทั้งหมด 1 เดือน

การดัดร่างกายด้วยท่าโนราตัวอ่อนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกระบวนการดัดท่ารำด้วยตนเอง เป็นวิธีการดัดร่างกายที่เหมาะสมกับโรงเรียนที่ไม่มีครูโยคะในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงใช้วิธี

ดังกล่าวกับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง เพราะโรงเรียนบ้านกะทิงไม่มีครูในโรงเรียนเหมือนอดีต นักเรียนได้เลือกหัวหน้ากลุ่มเพื่อควบคุมการฝึกซ้อมเมื่อหมดโครงการวิจัยนักเรียนสามารถรวมกลุ่มกันและฝึกซ้อมได้ด้วยตนเอง

4.3.2 การรำโนราตัวอ่อน

การรำโนราตัวอ่อนสายท่านขุนอุปถัมภ์ภักธากร เป็นการรำประสมท่าตัวอ่อน ลักษณะท่ารำจะเรียงร้อยเป็นเนื้อเดียวกันอวดลีลาท่ารำจากนั่ง นอน และยืน เน้นการอวดลีลาท่ารำไม่เน้นรูปแบบแถวท่ารำโนราตัวอ่อนที่ได้ถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ยังคงยึดท่ารำและรูปแบบแถวเดิมตามที่นายธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ ได้ถ่ายทอดไว้เมื่อปี 2528มีท่ารำที่ได้เพิ่มเติมจากท่ารำเดิมเพียง 2 ท่า คือ ท่าพดในภาคประยุกต์ และท่าไซของห้อยน้อยแบบเกี้ยวคู่ รวมท่ารำทั้งหมดจำนวน 19ท่า ดังต่อไปนี้

- 4.3.2.1 ท่าออกจากฉาก
- 4.3.2.2 ท่าท่องโรง
- 4.3.2.3 ท่าสอดสร้อย
- 4.3.2.4 ท่าเพียงเอาจ
- 4.3.2.5 ท่าเปรียบท่า
- 4.3.2.6 ท่าโยนมือ
- 4.3.2.7 ท่าชี้หนอน
- 4.3.2.8 ท่าเคล้ามือ
- 4.3.2.9 ท่าชี้หนอนน้อยนอนด้านขวา
- 4.3.2.10 ท่าชี้หนอนน้อยนอนด้านซ้าย
- 4.3.2.11 ทำนั่งเท้าพาดคอด้านขวา
- 4.3.2.12 ทำนั่งพาดคอด้านซ้าย
- 4.3.2.13 ท่าสอดสร้อยลงฉากน้อย
- 4.3.2.14 ท่าชี้หนอนน้อยประยุกต์แบบที่1
- 4.3.2.15 ท่าไซของห้อยน้อย
- 4.3.2.16 ท่าชี้หนอนน้อยประยุกต์ แบบที่2
- 4.3.2.17 ทำนอนเท้าพาดคอ
- 4.3.2.18 ท่าพดในภาคประยุกต์
- 4.3.2.19 ท่าไซของห้อยน้อยแบบเกี้ยวคู่

4.3.2.1 ทำออกจากฉาก

ภาพที่ 132 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 1 เริ่มจากยืนเท้าชิด มือทั้งสองข้างพนมมือไหว้ก้ม
ข้อมือทั้งสองลงปลายนิ้วชี้เข้าหาลำตัวระดับหน้าอก

ภาพที่ 133 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 2ย่อตัวลงจนหมัดเข่าแยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน
มือทั้งสองข้างแตะบริเวณหัวเข่า ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 134 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 3 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวา
เปิดส้นเท้าหลังทิ้งน้ำหนักตัวไปที่เท้าขวา มือทั้งสองข้างวาดมือเป็นวงกลมระดับสะเอว ลำตัวแอ่น
ออกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 135 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 4 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวา
เปิดส้นเท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวที่เท้าขวา มือขวาแทงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45
องศา มือซ้ายวาดมือเป็นวงมาด้านหน้าระดับสะเอว ลำตัวแอ่นออกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 136 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 5

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 5 ยืนย่อตัวลงเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวา
เปิดส้นเท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวที่เท้าขวา มือขวาแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45
องศา มือซ้ายแกงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45 องศาลำตัวแอ่นอกและแอ่นหลัง
ศีรษะตรง

ภาพที่ 137 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 6

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 6 จากทำยืนค่อย ๆ ย่อตัวลงนั่งคุกเข่า เข่าทั้งสองข้าง
แยกออกจากกันประมาณ 15 นิ้ว มือทั้งสองข้างพนมมือให้ระดับหน้าอกปลายนิ้วชี้เข้าหาลำตัว
ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 138 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 7

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 7 นั่งลงจากน้อยเท้าซ้าย เก็บเท้าซ้ายมาด้านหน้าแล้ว
คุกเข่าซ้าย มือทั้งสองข้างพนมมือไหว้ระดับหน้าอกเปลี่ยนนิ้วชี้เข้าหาลำตัว ลำตัวแอ่นหน้าอกและ
แอ่นหลัง ศีรษะตรง (ปฏิบัติสลับ)

ภาพที่ 139 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 8

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 8 นั่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสอง
ข้างจับส่งหลังเหยียดตึงหักข้อมือ ลำตัวแอ่นหน้าอกแอ่นหลัง ศีรษะก้มหน้าเล็กน้อย

ภาพที่ 140 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 9
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 9 นั่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง วาดมือทั้งสองข้างเป็นวงกลมมาด้านหน้าระดับสะดือ ล้ำตัวแอ่นหน้าอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 141 : ทำออกจากฉากจังหวะที่ 10
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำออกจากฉากจังหวะที่ 10 นั่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง แหงมือขวาไปด้านข้างระดับสะเอวทำมุมเฉียงประมาณ 45 องศา มือซ้ายวาดเป็นวงระดับสะดือ ล้ำตัวแอ่นหน้าอกแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 142 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 11

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 11 นิ่งคุกเข่าขวาเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือขวาแทงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45 องศา มือซ้ายแทงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวมุมเฉียง 45 องศา ลำตัวแอ่นนอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 143 : ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 12

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าออกจากฉากจังหวะที่ 12 นิ่งคุกเข่า มือซ้ายท่อนโรงมือขวาจับส่งหลังแขนตั้งลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.2 ท่าทอโรง

ภาพที่ 144 : ท่าทอโรง

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ยืนย่อตัวลงหมัดเข้าแล้ววิ่งขอยเท้าเคลื่อนที่ไปด้านหน้าของเวที มือซ้ายวาดมือทอโรง มือขวาจับสังหลังไปด้านหลัง ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.3 ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 145 : ท่าสอดสร้อยจังหวะที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าสอดสร้อยจังหวะที่ 1 ยืนย่อตัวลงจนหมัดเข้าแยกเข้าทั้งสองข้างออกจากกัน มือทั้งสองข้างแบมือแตะบริเวณหัวเข่า ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 146 : ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 2 ยืนย่อตัวลงจนหมดเข่า แยกเข่าทั้งสองข้างออกจากกัน มือทั้งสองข้างใช้ทำรวมมือจับคว่ำระดับคิ้ว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 147 : ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำสอดสร้อยจิ้งหะที่ 3 เริ่มจากยืนด้วยเท้าขวาบิดปลายเท้าไปด้านข้าง 45 องศา ย่อตัวลงจนหมดเข่า กระดกเท้าซ้ายแล้วค่อย ๆ เบี่ยงเท้าวางลงแล้วย่อตัวลงพร้อมกับหมุนรอบตัวไปทางซ้าย 1 รอบ ขณะหมุนแยกเข่าออกจากกัน มือขวาจับคว่ำระดับคิ้ว มือซ้ายตั้งวงเขาควาง ขณะหมุนรอบตัวเองค่อย ๆ ลดมือลงเรื่อย ๆ ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.4 ท่าเพียงเอาจ

ภาพที่ 148 : ท่าเพียงเอาจ

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าเพียงเอาจ ยืนด้วยเท้าซ้ายบิดปลายเท้าไปด้านข้าง 45 องศา ย่อตัวลงจนหมด
เข่าเท้าขวาวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าซ้ายเปิดสั้นเท้าหลัง มือขวาวาดวงเขาควาดยมือซ้ายข้าง
เพียงเอาจ ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.5 ท่าเปรียบท่า

ภาพที่ 149 : ท่าเปรียบท่า

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าเปรียบท่า ยืนเท้าขวาย่อตัวลงจนหมดเข่าเท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลังพร้อม
เปียงเท้าไปทางซ้าย มือขวาดั้งวงเขาควาดยมือซ้ายจับหงายวางบนสันเท้าขวาแขนตั้ง ลำตัวแอ่น
หน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง นับ 3 ครั้ง

4.3.2.6 ทำโยนมือ

ภาพที่ 150 : ทำโยนมือจังหวะที่ 1
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 1 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างรำทำยกสูงเสมอกัน ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 151 : ทำโยนมือจังหวะที่ 2
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 2 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างวาดมือเป็นวงกลมระดับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 152 : ท่าโยนมือจังหวะที่ 3

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าโยนมือจังหวะที่ 3 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างแทงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวท่ามูมเฉียง 45 องศา ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 153 : ท่าโยนมือจังหวะที่ 4

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าโยนมือจังหวะที่ 4 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างหลังจากแทงมือออกไปด้านข้างระดับสะเอวท่ามูมเฉียง 45 องศา เคลื่อนมือมาจับหงายระดับสะเอวแล้ววาดมือเป็นวงเขาควาย ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 154 : ทำโยนมือจิ้งหะที่ 5

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจิ้งหะที่ 5 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างจากวงเขาควายนิ้วมือซ้ายจับข้างระดับศีรษะปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 155 : ทำโยนมือจิ้งหะที่ 6

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจิ้งหะที่ 6 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายยกกระดกไปด้านหลัง มือขวาจับข้างระดับศีรษะปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะมือซ้ายวงเขาควายนิ้วมือซ้ายจับข้างระดับศีรษะ ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 156 : ทำโยนมือจังหวะที่ 7

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 7 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายกระดกไปด้านหลัง มือซ้ายจับไว้ข้างระดับไหล่ มือขวาวางเขาควาย ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 157 : ทำโยนมือจังหวะที่ 8

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 8 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายกระดกไปด้านหลัง มือขวาจับไว้ข้างระดับไหล่ มือซ้ายวางเขาควาย ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 158 : ทำโยนมือจังหวะที่ 9
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำโยนมือจังหวะที่ 9 ยืนเท้าขวาย่อตัวลงหมดเข่า เท้าซ้ายกระดกไปด้านหลัง มือทั้งสองข้างวาดมือเป็นวงเขาควาย ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.7 ทำชี้หนอน

ภาพที่ 159 : ทำชี้หนอนจังหวะที่ 1
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำชี้หนอนจังหวะที่ 1 ยืนด้วยเท้าขวาบิดปลายเท้าไปด้านข้าง 45 องศา ย่อตัวลงจนหมดเข่าเท้าซ้ายวางหลังเข่าวางกลางน่องเท้าขวาเปิดสันเท้าซ้าย มือทั้งสองข้างเริ่มจากจับหงายระดับสะดือจากนั้นวาดเป็นวงกลมระดับสะเอว ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

ภาพที่ 160 : ท่าขึ้นนอนหงายที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าขึ้นนอนหงายที่ 2 ขึ้นด้วยเท้าขวาบิดปลายเท้าไปด้านข้าง 45 องศา ย่อตัวลงจนหมดเข่า เท้าซ้ายยกขึ้นพาดกับข้อศอกมือซ้ายสูงระดับหู มือซ้ายจับข้างระดับศีรษะปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ มือขวาวาดวงเขาควาง ลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.8 ท่าเคล้ามือ

ภาพที่ 161 : ท่าเคล้ามือ

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าเคล้ามือ นั่งคุกเข่า มือขวาแตะหน้าอกมือซ้ายจับไว้ข้างลำตัวแอ่นหน้าอกและแอ่นหลังศีรษะตรง

4.3.2.9 ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าขวา

ภาพที่ 162 : ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าขวา

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าขวาเท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบิดเข่าไปด้านข้าง เท้าขวาพลิกเข่า
กระดกขึ้นด้านข้าง มือขวาลีบไว้ใต้ข้อเท้าขวามือซ้ายวาดวงเขาควาย เอนลำตัวไปด้านขวาให้
ศีรษะวางบนสันเท้าขวา

4.3.2.10 ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าซ้าย

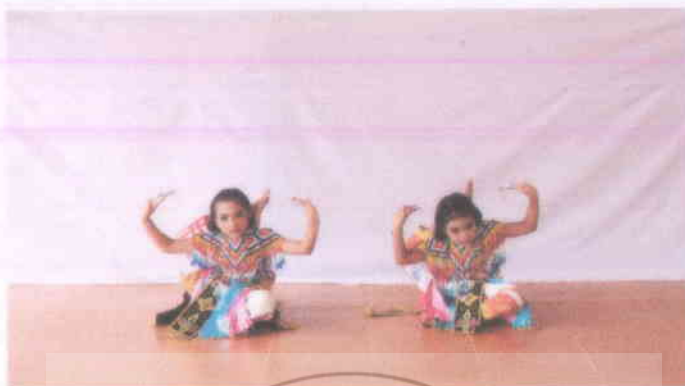

ภาพที่ 163 : ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าซ้าย

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำซึ้นนอนน้อยนอนเท้าซ้ายเท้าขวานั่งคุกเข่าบิดเข่าไปด้านข้าง เท้าซ้ายพลิกเข่า
กระดกขึ้นด้านข้าง มือซ้ายจับไว้ใต้ข้อเท้าซ้ายมือขวาวาดวงเขาควาย เอนลำตัวไปด้านซ้ายให้
ศีรษะวางบนสันเท้าซ้าย

4.3.2.11 ทำนึ่งเท้าพาดคอด้านขวา

ภาพที่ 164 : ทำนึ่งเท้าพาดคอด้านขวา

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำนึ่งเท้าพาดคอด้านขวา นึ่งพับเท้าซ้าย เท้าขวาพาดคอ มือทั้งสองข้างเริ่มจาก
จับหางยี่ที่สะดือแล้ววาดเป็นวงเขาควาย ยึดลำตัว ศีรษะตรง

4.3.2.12 ทำขาพาดคอด้านซ้าย

ภาพที่ 165 : ทำนึ่งเท้าพาดคอด้านซ้าย

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

ทำนึ่งเท้าพาดคอด้านซ้าย นึ่งพับเท้าขวา เท้าซ้ายพาดคอ มือขวาจับหางยี่ที่สะดือมือซ้าย
วาดเป็นวงเขาควาย ยึดลำตัว ศีรษะตรง

4.3.2.13 ทำนั่งสอดสร้อย

ภาพที่ 166 : ทำนั่งสอดสร้อย

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนั่งสอดสร้อย เป็นท่าเชื่อมเมื่อรำทำตัวอ่อนหมด 1 ท่า เพื่อเคลื่อนที่เปลี่ยนทิศในการรำ นั่งลงจากน้อยเท้าขวา มือสอดสร้อย แล้วค่อย ๆ เก็บเท้าหมุนตัวไปด้านขวา ล้ำตัว แอ่นหน้าอกและแอ่นหลัง ศีรษะตรง

4.3.2.14 ทำขึ้นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 1

ภาพที่ 167 : ทำขึ้นนอนน้อยประยุกต์แบบที่ 1

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำขึ้นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 1 นั่งคุกเข่าซ้ายเท้าขวากระดกเท้าไปด้านหลัง ล้ำตัวแอ่นไปด้านหลัง ศีรษะวางลงบนสันเท้าขวา มือทั้งสองข้างเริ่มจากจับหงายระดับสะดือแล้ววาดเป็นวงเขาควาย

4.3.2.15 ท่าไชทองห้อยน้อย

ภาพที่ 168 : ท่าสะพานโค้งนั่ง

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าไชทองห้อยน้อย เริ่มจากนั่งคุกเข่าหันหลังให้เวทีแล้วยกตัวขึ้น แอนตัวลงมาด้านหลัง ศีรษะวางบนสันเท้า มือทั้งสองข้างเริ่มจากจีบหงายระดับสะดือแล้ววาดเป็นวงเขาควาง

4.3.2.16 ท่าซิ่นนอนน้อยประยุกต์แบบที่ 2

ภาพที่ 169 : ท่าซิ่นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 2

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าซิ่นนอนน้อยประยุกต์ แบบที่ 2 นั่งคุกเข่าซ้ายพับปลายเท้า เท้าขวาส่งไปด้านหลังเหยียดตึงพับปลายเท้า ลำตัวแอนไปด้านหลัง ศีรษะห้อยลงบริเวณขาขวา มือทั้งสองข้างเริ่มจากจีบหงายระดับสะดือแล้ววาดเป็นวงเขาควาง

4.3.2.17 ทำนอนเท้าพาดคอ

ภาพที่ 170 : ทำเลือกันเต้า

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำนอนเท้าพาดคอ เริ่มจากนั่งคุกเข่าหันหน้าด้านหลังเวที จากนั้นนอนหงาย สอดมือทั้งสองข้างจับข้อเท้าแล้วนำมาเกี่ยวกันใต้ศีรษะ

4.3.2.18 ทำพดในถาดประยุกต์

ภาพที่ 171 : ทำพดในถาดประยุกต์

ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ทำพดในถาดประยุกต์ นอนหงายมือทั้งสองข้างจับปลายเท้าทั้งสองข้างแล้วเลื่อนเท้าปลายเท้าพาดไว้บริเวณข้อศอกมือวาดเป็นวงเขาควาง แอ่นลำตัวขึ้น ศีรษะตรง

4.3.2.19 ท่าไชทงห้อยน้อยแบบเกี้ยวคู่

ภาพที่ 172 : ท่าไชทงห้อยน้อยเกี้ยวคู่
ที่มา : วิระเดช ทองคำ

ท่าไชทงห้อยน้อยแบบเกี้ยวคู่ ใช้ผู้รำ 2 คน ผู้รำคนที่ 1 นั่งคุกเข่ายกตัวขึ้นหันหน้าไปด้านหลังของเวที ส่วนผู้รำคนที่ 2 นอนคว่ำพาดลำตัวทับเท้าผู้รำคนที่ 1 จากนั้นผู้รำคนที่ 1 แอ่นลำตัวลงให้ศีรษะถึงพื้น วาดมือทั้งสองข้างเป็นวงเขาควย ผู้รำคนที่ 2 ใช้มือทั้งสองข้างจับปลายเท้ารัดลำตัวผู้รำคนที่ 1 ไว้

จากการถ่ายทอดท่ารำโนราบทประถม และโนราตัวอ่อน เริ่มตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2557 จนถึงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2558 ปัจจุบันโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีนักเรียนที่รำโนราได้จำนวน 24 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มโนราบทประถม จำนวน 14 คน และกลุ่มโนราตัวอ่อน จำนวน 8 คน ซึ่งนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้สามารถออกรำในงานต่าง ๆ ของชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 งาน เช่น งานพิธีเปิดกีฬาอ่างเก็บน้ำแกมส์ งานทอดกฐินวัดทับช้าง งานกาชาดอำเภอนาทวี งานทอดผ้าป่าวัดอัมพวัน งานทอดกฐินวัดอัมพวัน งานสถาปนิกทักษิณ ครั้งที่ 4 เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาโครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประโนราโรงเรียนบ้านกะทิง การถ่ายทอดโนราบทประถม และโนราตัวอ่อน

5.1 บทสรุป

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

โรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีกิจกรรมการฝึกโนราให้กับนักเรียนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เพราะมีนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ซึ่งเป็นครูประชันประถมศึกษาปีที่ 1 มีความเชี่ยวชาญทางด้านโนรา เป็นศิษย์โนราสาโรช นาคะวิโรจน์ ครูโนราจากวิทยาลัยครูสงขลา กระบวนการฝึกโนรา นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ฝึกให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ทั้งหมดแล้วคิดเฉพาะที่รำได้มาฝึกอย่างต่อเนื่อง การฝึกใช้เวลาหลังเลิกเรียนวันละชั่วโมงครึ่ง และบางครั้งฝึกวันเสาร์ - อาทิตย์ด้วย การฝึกโนราของโรงเรียนบ้านกะทิงได้รับการสนับสนุนจาก นายประกอบ ปิ่นทองพันธ์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านกะทิงในขณะนั้น กระบวนการฝึกช่วงแรก ๆ ฝึกกับเทป ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโนราสาโรช นาคะวิโรจน์ ครูโนราจากวิทยาลัยครูสงขลา จนกระทั่งสามารถหานักดนตรีได้ จำนวน 4 คน คือ นายอ้วน ชะวงค์ชา นายปี นายเอื้อน คลังธาร นายทับ นายมโนธรรม ศิริรัตน์ นายกลอง และนายหอม นวลแก้ว นายโหม่ง ฉิ่ง ซึ่งเป็นชาวบ้านตำบลทับช้าง และตำบลสะท้อน นายเจริญ พรหมแก้ว ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ช่วยยืมเครื่องดนตรีจากคณะโนราจัน บ้านวังไทร ตำบลทับช้าง มาฝึกนักดนตรี ปลายปี 2528 จึงจัดซื้อเครื่องดนตรีของโรงเรียนเอง นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ฝึกโนราให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี 2528-2538 เป็นระยะเวลา 10 ปี เป็นการฝึกรำบทครูสอน บทสอนรำ และโนราตัวอ่อน มีนักเรียนที่สามารถรำโนราได้ทั้งหมด 5 รุ่น จำนวน 50 คน ระยะเวลา 10 ปีนั้นโนราโรงเรียนบ้านกะทิงมีชื่อเสียงมาก มีโอกาสเผยแพร่การรำโนราร่วมกับวิทยาลัยครูสงขลาทั้งในจังหวัด และต่างจังหวัดทั่วประเทศไทย และได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดโนรา 2 ครั้ง คือ รางวัลชนะเลิศการประกวดทำรำโนราระดับประถมศึกษาในงานวันประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2531 และรางวัลชนะเลิศการประกวดการแสดง

พื้นบ้าน ระดับประถมศึกษา ได้รับถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี 2538 ความสำเร็จของโนราโรงเรียนบ้านกะทิงได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ได้แก่ นายประกอบ ปิ่นทองพันธุ์ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านกะทิง นายไตรรงค์ สุวรรณศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายนิคม ช่วยชูวงศ์ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนนาทวีวิทยาคมและนักข่าวท้องถิ่น คอลัมน์หัวเมืองไทย หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คณะครูในโรงเรียนบ้านกะทิง และผู้ปกครองของนักเรียนทุกคน ต่อมาปี 2535 หลังจากนายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ได้ย้ายราชการไปสังกัดสถาบันราชภัฏสงขลา แต่ได้กลับมาฝึกโนราต่อจนถึงปี 2538 จนกระทั่งนักเรียนรุ่นที่ 5 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ไม่ได้ฝึกโนราให้กับโรงเรียนบ้านกะทิงอีกเลย ด้วยภาระงานและความรับผิดชอบที่มากขึ้นจึงไม่สามารถกลับมาฝึกโนราได้

การถ่ายทอดการรำโนราบทประถม ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดอย่างมีขั้นตอนตามหลักสูตรการถ่ายทอดท่ารำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร เริ่มจากกระบวนการยืดหยุ่นร่างกาย ซึ่งเป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของร่างกายและกล้ามเนื้อสำหรับรำโนรา ท่าที่นำมาใช้ในการยืดหยุ่นร่างกายมีทั้งหมดจำนวน 9 ท่า ได้แก่ ท่านั่งยืดเท้าก้มหน้า ท่านั่งแยกขาจับปลายเท้า ทำยืดกล้ามเนื้อแบบเท้าเฉียง ทำประกบเท้า ท่านั่งพับเพียบ ทำยืดตัว ทำพับตัว ทำชันช้า และทำเหยียดขาสูง จากนั้นต่อด้วยการวางโครงสร้างการใช้มือและเท้าสำหรับการรำโนรา กระบวนการนี้สำคัญสำหรับนักเรียนที่เพิ่งฝึกโนรา เพราะจะทำให้เข้าใจหลักของการเคลื่อนไหวมือและเท้าที่ใช้ในการรำ วิธีการฝึกใช้การสาธิตพร้อมกับบรรยายประกอบ และให้นักเรียนปฏิบัติค้างท่านับ 50 ครั้ง การค้างท่าไว้แล้วนับเพื่อต้องการให้นักเรียนจำระดับมือ การทรงตัว การนั่ง การยืนแต่ละท่าของโนรา จากนั้นต่อด้วยการการถ่ายทอดการรำประสมท่า ซึ่งประกอบด้วย การรำเพลงโค รำเพลงนาตช้า รำเพลงนาตเร็ว ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดท่ารำเพลงโคให้กับนักเรียนทั้งหมดจำนวน 17 ท่า แต่ละท่าจะเรียงร้อยเชื่อมโยงกัน ใช้วิธีการนับเพื่อความพร้อมเพรียง และเมื่อรำเสร็จ 1 ท่าสอดสร้อย 1 ครั้ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท่ารำโนราสายท่านขุนอุปถัมภ์นรากร ส่วนเพลงนาตช้าถ่ายทอดให้ทั้งหมดจำนวน 5 ท่า แต่ละท่านับ 10 ครั้ง และเพลงนาตเร็ว 1 ท่า

เมื่อจบกระบวนการถ่ายทอดท่ารำประสมท่าแล้ว ได้มีการฝึกการร้องบทประถม เริ่มจากการฝึกอ่านเป็นร้อยแก้ว ฝึกขับบทโดยไม่ใช้ดนตรีบรรเลงประกอบ เมื่อนักเรียนสามารถจำบทร้องได้จึงฝึกขับบทประกอบการบรรเลงดนตรี วิธีการเริ่มจากร้องตามวิทยากรที่ละวรรค จากนั้นก็ฝึกขับเอง เมื่อนักเรียนสามารถร้องบทได้ผู้วิจัยจึงถ่ายทอดท่ารำบทประถมให้ การรำบทประถมที่

ถ่ายทอดให้นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงนั้น เป็นบทประณมแบบตัด มีท่ารำทั้งหมดจำนวน 21 ท่า วิธีการถ่ายทอดท่ารำ ใช้วิธีการถ่ายทอดท่ารำทีละวรรคตามบทร้อง และใช้วิธีการทำซ้ำเพื่อให้ นักเรียนจำทั้งท่ารำและบทร้อง เมื่อนักเรียนสามารถทำได้จึงถ่ายทอดท่ารำเพลงครู ซึ่งถือว่าเป็น ขั้นตอนสุดท้ายสำหรับการรับบทประณม ท่ารำที่ได้ถ่ายทอดให้นักเรียนมีทั้งหมดจำนวน 7 ท่า นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ที่ได้รับการถ่ายทอดท่ารำ บทประณมมีทั้งหมดจำนวน 14 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 การถ่ายทอด ท่ารำในบทประณมผู้วิจัยใช้เวลาทั้งหมด 2 เดือน

การถ่ายทอดท่ารำในราตัวอ่อน ผู้วิจัยเริ่มจากการตัดร่างกายด้วยท่าในราตัวอ่อนทั้งหมด จำนวน 8 ท่า ได้แก่ ท่าที่หนอนน้อย ท่านั่งเท้าพาดคอ ท่าที่หนอนประยุกต์ แบบที่ 1 ท่าไขทองห้อยน้อย ท่าที่หนอนประยุกต์ แบบที่ 2 ท่านอนเท้าพาดคอ ท่าไขทองห้อย และท่าพดในถาดประยุกต์ แต่ละท่าผู้วิจัยถ่ายทอดอย่างมีขั้นตอน ใช้วิธีการค้างท่าแล้วนับ เมื่อนักเรียนฝึกทำหนึ่งได้แล้วผู้วิจัย จึงถ่ายทอดท่ารำในราตัวอ่อนทั้งหมดจำนวน 19 ท่า ลักษณะท่ารำที่นำมาถ่ายทอดนั้นเป็นท่ารำ เดิมที่นายธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ได้ถ่ายทอดไว้จำนวน 17 ท่า และได้เพิ่มท่าใหม่จำนวน 2 ท่า คือ ท่าพดในถาดประยุกต์ และท่าไขทองห้อยน้อยแบบเกี่ยวคู่ นักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิงที่ได้รับการ ถ่ายทอดท่ารำในราตัวอ่อนมีทั้งหมดจำนวน 8 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การถ่ายทอดท่ารำในราตัวอ่อนผู้วิจัยใช้เวลาทั้งหมด 3 เดือน

จากการสอนโนราโรงเรียนระดับประถมศึกษา ปัจจุบันคลี่คลายมาเป็นการจัดการดูแล กิจกรรมของนักเรียนโดยชุมชนบ้านเกาะงู - กะทิง หมู่ที่ 2 ตำบลทับช้าง แทนการสอนโนราใน โรงเรียน เนื่องจากไม่มีครูโนราในโรงเรียนบ้านกะทิงเหมือนในอดีต ครูรุ่นเก่าที่เคยดูแลกิจกรรม โนราของโรงเรียนได้เกษียณอายุราชการ ผู้นำชุมชนนายจักรพร วิศพันธ์ และชาวบ้านชุมชนบ้าน เกาะงู - กะทิง หมู่ที่ 2 ตำบลทับช้าง จึงให้การสนับสนุนงบประมาณของชุมชนเพื่อจัดซื้อชุด โนราจำนวน 18 ชุด และเครื่องดนตรีโนราจำนวน 1 วง เป็นเงินทั้งหมดจำนวน 200,000 บาท นอกจากนั้นเมื่องานแสดงโนราของนักเรียนชาวบ้านจะแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบ เช่น ฝ่ายแต่งหน้า 3 คน ฝ่ายท่ามม 1 คน ฝ่ายแต่งกาย 2 คน ฝ่ายอาหาร 2 คน ฝ่ายการเงิน 2 คน และฝ่าย ขับร้อง 2 คน การจัดการกิจกรรมโนราของนักเรียนโดยชุมชนนั้นเป็นการสร้างความสุขและความ สามัคคีให้กับชาวบ้านชาวบ้านชุมชนบ้านเกาะงู - กะทิง

ปัจจุบันโนราโรงเรียนบ้านกะทิงกลับมามีชื่อเสียงอีกครั้ง โดยการบริหารจัดการของ ชาวบ้านชุมชนบ้านเกาะงู - กะทิง สามารถรับบริการงานในชุมชนของตนเอง และชุมชน ใกล้เคียงได้ โนราเรียนบ้านกะทิงเริ่มรำอีกครั้ง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2557 ในพิธีเปิดกีฬา

องค์การบริหารส่วนตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา การรำครั้งนี้ใช้นักเรียนทั้งหมด 37 คน เป็นการกลับมาครั้งแรกหลังจากหยุดไปเป็นระยะเวลา 18 ปี จากการรำครั้งนี้ทำให้ในโรงเรียนบ้านกะทิงมีงานติดต่อเข้ามาอย่างสม่ำเสมอไม่ต่ำกว่า 15 งาน อาทิเช่น รำโนราพิธีเปิดงานรับปริญญาหน่อย วันที่ 26 มีนาคม 2557 รำโนราในงานรดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ วันที่ 11 เมษายน 2557 รำโนราในงานเกษียณอายุราชการ Mr.Marzuki ผู้อำนวยการโรงเรียน Kebangsaan รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย วันที่ 8 มิถุนายน 2557 รำโนราในงานสถาปนิก ทักษิณ วันที่ 23 มกราคม 2558 รำโนราในงานทอดผ้าป่าวัดนาบรัง วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558 รำโนราพิธีเปิดกีฬาเกาะกะทิงเกมส์ วันที่ 20 มีนาคม 2558 เป็นต้น

ดังนั้นการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง จึงกลายเป็นโนรานักเรียนโรงเรียนบ้านกะทิง แต่ชาวบ้านชุมชนบ้านเกาะงู - กะทิง หมู่ที่ 2 ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นผู้บริหารจัดการกิจกรรมโนรา ในอนาคตอาจมีการปรับเปลี่ยนเป็นโนราชุมชนบ้านเกาะงู-กะทิง เพราะไม่มีครูในโรงเรียนบ้านกะทิงเข้ามามีส่วนร่วม หรือรับผิดชอบ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโครงการฟื้นฟูโนราโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา พบว่าโรงเรียนบ้านกะทิงเคยมีชื่อเสียงด้านการรำโนราตั้งแต่ พ.ศ. 2528 - 2538 เป็นระยะเวลา 10 ปี ครูในโรงเรียนยังคงให้การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการฝึกโนรามาโดยตลอด ซึ่งเปิดเป็นชุมนุมโนรา แต่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะขาดครูผู้ถ่ายทอด จนกระทั่งผู้วิจัยได้เข้าไปถ่ายทอดการรำโนราบทประถม และโนราตัวอ่อน มีนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 24 คน ทำให้โรงเรียนบ้านกะทิงกลับมามีโนราอีกครั้ง นักเรียนเหล่านี้ได้เป็นผู้อนุรักษ์และสืบสานโนราโรงเรียนบ้านกะทิงต่อไป และเป็นต้นแบบให้กับนักเรียนรุ่นต่อไปได้ โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 ควรมีครูผู้ดูแลกิจกรรมการฝึกโนราในโรงเรียน เมื่อมีงานแสดงสามารถฝึกซ้อมและควบคุมการแสดงได้

5.2 หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการสืบสานโนราอย่างต่อเนื่อง

5.3 ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมการแสดงโนราในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- ธรรมนิติย์ นิคมรัตน์. โนราตัวอ่อน. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสงขลา : สงขลา. 2540. หน้า 3-6.
- ธรรมนิติย์ นิคมรัตน์. **หลักสูตรท้องถิ่นเสริมศิลป์โนรา**. วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – ธันวาคม : มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา. 2548. หน้า 27-33.
- ธรรมนิติย์ นิคมรัตน์, ทศนียา คัญทะชา. **โครงการอนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ ศิลปะการแสดงโนราในชุมชนคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา**. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา : สงขลา. 2553. หน้า 2-1.
- ธรรมนิติย์ นิคมรัตน์, ทศนียา คัญทะชา. **เล่มเดียวกัน**. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา : สงขลา. 2553. หน้า 2-2.
- เกียรติชัย อิศรเดช. โนราตายาย: นาฏกรรมแห่งจิตวิญญาณที่ยังไม่ตายไปจากคนได้. วารสารวิจัยสังคม ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 : 2546. หน้า 48.
- เกียรติชัย อิศรเดช และคณะ. **โครงการ “ศักยภาพโนราในการพัฒนาท้องถิ่น”**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย : กรุงเทพมหานคร. 2547. หน้า 43-44.
- ปรีชา นุ่นสุข. โนรา. องค์การค้ำของครุสภา : กรุงเทพมหานคร. 2537. หน้า 30.
- เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร, ภิญโญ จิตต์ธรรม. **เชิดชูเกียรติพุ่มเทวา ขุนอุปถัมภ์นรากร**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ : 2523. หน้า 41.
- วิสิษฐา ศรีชัย. **โนราในสถานศึกษาจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2549. หน้า 31-32.
- สาโรช นาคะวิโรจน์. โนรา. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครู สงขลา 2537. หน้า 1
- สาโรช นาคะวิโรจน์. **เล่มเดียวกัน**. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครู สงขลา 2537. หน้า 53-57.
- เอื้องฟ้า ถาวรรักษ. **การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี**. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี : กาญจนบุรี. 2555. หน้า 17.
- เอื้องฟ้า ถาวรรักษ. **เล่มเดียวกัน**. กาญจนบุรี. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี : กาญจนบุรี. 2555. หน้า 19.

บุคลากรกรม

- กัลยา รัตนพงษ์(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2557
- กุมารี อะสัน(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2557
- กิตติศักดิ์ ประชุมพล(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่ 30 ม.1 ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2557
- น้ำ ประชุมพล(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่ 30 ม.1 ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2557
- ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ. เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557
- ปรีดาภรณ์ ปานบัว(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่ 30 ม.1 ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2557
- พิมลภา กิตสวัสดิ์(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดทับช้างตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2558
- สนั่น เล่งซุ่น(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2557
- สาโรช นาคะวิโรจน์(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2558
- อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2558
- สายใจ เมื่อน้ำพราย(ผู้ให้ข้อมูล). ทศนียา คัญทะชา(ผู้สัมภาษณ์). ที่วัดทับช้าง ตำบลทับช้าง
อำเภอหนองหวี จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2558

ประวัตินักวิจัยของโครงการ

ประวัติและผลงาน อาจารย์ทัศนียา คัญทะชา

ชื่อ นาง ทัศนียา (Thatsaniya)

นามสกุล คัญทะชา (Kantacha)

ว/ด/ป เกิด 21 เมษายน พ.ศ.2523

การติดต่อ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 THAILAND

โทรศัพท์ 087-2973604 E-mail: Niya.sine@gmail.com

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์สาขานาฏศิลป์และศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ประวัติการศึกษา/ผลงาน

ปริญญาโทบัณฑิตสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2550

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 อนุรักษ์สืบสานและเผยแพร่ศิลปะการแสดงโนรา
ในชุมชนคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ทุน สกอ.ปี 2552

ภาพกิจกรรมการฝึกในโรงเรียนบ้านกะทิง

ภาพกิจกรรมการเผยแพร่

